

Turvuus – kohti uutta turvallisuusymmärrystä

Markus Silvasti

Abstract

Security. Comprehensive security. Holistic security. Global security. Cosmic security. (In)security. It is difficult to follow current security thinking. New concepts are mushrooming to widen and deepen the (mis)understanding of security such as the concepts ‘crime security’ and ‘pandemic security’ demonstrate. This article will focus on conceptual understanding of security. Based on constructivistic approach the concept of security will be analysed to identify the main characteristics of security. As a conclusion this article will propose to desecuritize current security thinking by abandoning the current concept of security as too wide, fully politicized and analytically useless concept. New security thinking should be based on understanding where usual risks and uncertainties shape human life as *condito humana*. Instead of focusing on security we have to focus on *nonchalance*, freedom of (security) concerns to promote western ideal of good life.

Johdanto

Mikä ihmeen kokonaisturvallisuus? Onko se vähän niin kuin kokonaiskissa? Siinä on kaikki mitä kissaan kuuluu viiksikarvoista aina heiluvaan häntään. Mutta sehän on kissa. Miten kokonaiskissa eroaa kissasta?

Ihmiskunnan historiassa ei ole koskaan satsattu turvallisuuteen niin paljon kuin nykyisin. Turvallisuus on biljoonaluokan (10^{12}) bisnestä. Siitä huolimatta turvattomuus tuntuu alati kasvavan (Weber & Lacy 2012). Myös turvallisuuden käsitteellinen hahmottaminen etenee ennen näkemätöntä vauhtia. Antiikin ajan ihmiselle turvallisuus merkitsi huolettomuuden tilaa. Latinankielessä turvallisuus, *securitas* (tai *securus*), tarkoitti vapautta (*se* ’jotakin ilman’) huolista ja peloista (*cura* ’pelko, huoli, murhe, levottomuus’). Sitemmin turvallisuuskäsitteen alkujaan yksilölähtöinen ja negatiivinen etymologinen perusta muuttui positiiviseksi, kun turvallisuus laajentui osaksi poliittista yhteisöä. Viime vuosisadalla turvallisuus hahmotettiin ensi sijassa valtioiden välisenä kysymyksenä.

Vuosituhanne loppua kohti valtiolähtöinen sotilaallinen turvallisuuskäsitys laajeni kattamaan myös yhteiskunnallisen, poliittisen, taloudellisen ja ympäristöllisen ulottuvuuden. Nykyisin uusia 'turvallisuuksia' syntyy kuin sienä sateella. Tutkimuskirjallisuuden valossa näyttää siltä, että turvallisuuden jatkuvalla laajenemiselle ei näy loppua. Tämä kehitys on johtanut sekä itse turvallisuuden että sen käsitteen hämärtymiseen. Se ilmenee muun muassa turvallisuuden ja turvattomuuden erottamisen vaikeutena (Cavelty et al. 2015; Hönke & Müller 2012; Stern 2006; Williams 2008) sekä käsitteellisinä anomaliaina, kuten termien *rikosturvallisuus* ja *pandeeminen turvallisuus* käyttöönotto osoittaa. Rikosturvallisuus ei suinkaan tarkoita turvallista tapaa tehdä rikoksia (niin kuin voisi olettaa) vaan aivan päinvastaista – turvaa rikoksia vastaan. Sama pätee pandeemiseen turvallisuuteen.

Turvallisuutta voidaan lähestyä monesta näkökulmasta. Poliitikassa ja hallinnossa turvallisuus mielletään usein *toiminnan* kautta. Turvallisuus on ennen kaikkea tekemistä, turvallisuusuhkien torjuntaa sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä. Turvallisuus liittyy läheisesti ihmisen perustarpeisiin ja *oikeuksiin*. Turvallisuudesta voidaan keskustella myös *arvona* (Smith 2005), yhteiskuntaelämän välttämättömänä reunaehtona tai *julkisena hyvänä* (Krahmann 2008; Leese 2015), jonka takaaminen on laillisen esivallan vastuulla. Turvallisuus on sosiologiassa ja erityisesti kansainvälisen politiikan tutkimuksessa kytkeyty kysymykseen *identiteetistä*. Lipschutzin (1995b, 217) mukaan turvallisuuden määrittely on ensi sijassa kollektiivisen ”itsen” määrittelyä suhteessa muihin (other). Tämä kollektiivisen itsen (self) määrittely tapahtuu vastakohtien määrittelyn kautta. Talousteoriat puolestaan pitää turvallisuutta (kulutus)*hyödykkeenä*, joka parantaa toimijoiden kilpailukykyä markkinoilla (Goold et al. 2010; Krahmann 2008). Nykyään median ja retoriikan kyllästämissä maailmassa ei sovi unohtaa myöskään turvallisuuden *symbolista* merkitystä. Turvallisuus on sitä, miksi toimijat sen tekevät (Wendt 1992; 1999). Nämä esimerkit riittävät osoittamaan, kuinka monimerkityksinen käsite turvallisuus on.

Siten ei ole yhdentekevää, kuinka turvallisuus *määritetään*, koska tuo määrittely toimii yhteiskunnallisten resurssien jaon perustana (Lipschutz 1995a; Waver 1995; Williams 1997; Dunn 2006; Limnell 2009). Yhä useammin turvallisuudessa korostetaan *eettisiä* ja moraalisia pohdintoja, joita turvallisuuteen liittyy. Kuten Euroopan pakolaiskriisi on osoittanut, turvallisuuteen liittyy aina *turvallisuusdilemma*. Joidenkin turvallisuuden parantaminen voi heikentää muiden turvallisuutta. Edellä mainitut lähestymistavat ovat vain joitakin esimerkkejä, kuinka turvallisuudesta on keskusteltu osana tiedeyhteisöä, politiikkaa ja jokapäiväistä arkeamme. Ei siis ihme, että turvallisuus on kuvattu suhteelliseksi, kompleksiseksi ja tilannesidonaiseksi käsitteeksi. Sen merkitys

muodostuu relationaalisesti riippuen turvallisuuskäsitteen käyttöyhteydestä (Baldwin 1997; Huysmans 1998; Virta 2006; 2011). Turvallisuuskäsitteen elastisuus – vai pitäisikö sanoa 'ameebamaisuus' – mahdollistaa sen käytön päämäärähakuisesti. Se sallii jopa vallan väärinkäytökset turvallisuuden kiistellyllä areenalla. (Heiskanen 2013; 2014.)

Tarkastelen tässä artikkelissa turvallisuuden hahmottamista *käsiteanalyttisen* tutkimusotteen avulla. Syyt kielitieteelliseen lähestymistapaan ovat moninaiset. Monien tutkijoiden mukaan (Buzan 1991; Baldwin 1997) turvallisuuden käsiteanalyttiset tarkastelut ovat jääneet vähällä huomiolle. Turvallisuuden käsitteelliset tarkastelut on laiminlyöty, vaikka turvallisuudesta on esitetty jopa aivan vastakkaisia käsityksiä. Toiseksi tehdyt turvallisuuden käsitteelliset tarkastelut ovat olleet suppeita, pintapuolisia ja ristiriitaisia. Baldwinin (1997, 11) mukaan ”kirjoittajat usein epäonnistuvat tarjoamaan minkäänlaista turvallisuuden määritelmää. Ja jos joku määritelmä annetaan, asiaa harvoin perustellaan tai käydään keskustelua siitä, miksi valittu määritelmä on parempi kuin muut.” Kolmanneksi kielitieteellisen lähestymistavan valintaan on vaikuttanut todellisuuden luonne. Sosiaalisen konstruktionismin mukaan todellisuus on kielellisesti rakentunut. Siten myös turvallisuus on mitä suurimmassa määrin kielellistä. Hyvän esimerkin tästä tarjoaa Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisteoria. Siinä asioiden turvallistaminen, niiden nostaminen poliittiselle agendalle ja tekeminen turvallisuuskysymyksiä on puheakti, puhdas kielellinen teko.

Kielellisen lähestymistavan valintaa voidaan perustella myös kielellisen näkökulman voimistumisella sosiologian alalla. Monet merkittävät viime vuosisadan tutkijat, kuten Michel Foucault, Quentin Skinner, Hans-Georg Gadamer ja Jacques Derrida ovat innoittaneet yhteiskuntatieteilijöitä ottamaan todellisuuden kielellisen rakentumisen siinä määrin vakavasti, että sosiologian alalla sanotaan tapahtuneen ”kielellinen käänne”. Kielellisen tutkimusotteen valintaan on vaikuttanut myös kiinnostukseni kielen vallankäyttöisiin piirteisiin, mikä ilmenee muun muassa kilpailuna termien oikeista määrittelmistä (*'war on terrorism'*, *'homeland security'*, *'kokonaisturvallisuus'*) sekä turvallisuuden lukuisina uhka-, riski- ym. diskursseina. ”Turvallisuus on tullut kotiin” niin kuin Coaffee & Wood (2006) ovat osuvasti todenneet.

Artikkelini seuraavassa luvussa luon katsauksen todellisuuden kielelliseen rakentumiseen, jonka kälkeen käyn itse turvallisuuden määrittelyn kimppuun. Analysoituani turvallisuuden kovan ”käsitteytimen” tarkastelen turvallisuuteen liittyviä muutostrendejä, jotka pyrkivät edelleen laajentamaan turvallisuutta ilman mitään rajoja. Artikkelit viimeiset luvut tarkastelevat turvallisuuspuhetta retoriikan ja terminologisen vallankäytön näkökulmista. Suomessa käyttöön otettu kokonaisturvallisuuden käsite tarjoaa mielenkiintoisen

tutkimuskohteen. Päätän artikkelini pohdintaan, jossa esitän turvallistamisen purkamista ja nykyisen turvallisuusymmärryksen uudelleen määrittystä. Turvallisuus ideologisesti latautuneena käsitteenä pikemminkin edistää turvattomuutta kuin turvallisuutta ruokkien eri toimijoiden valtakamppailuja. Nykyisen tarvelähtöisen turvallisuusmäärittelyn sijaan meidän tulee nähdä turvallisuus vapautena tarpeista, *turvuuutena*, missä riskit ovat olennainen osa ihmisen elämää, *condito humana*. Artikkelini päättävässä diskussiossa pohdin turvallisuuden jatkuvan laajentamisen seurauksia yhteiskunnan ja tutkimuksen kannalta. Tarkastelen tutkimuskohdettani kriittisen turvallisuustutkimuksen näkökulmasta.

Kieli todellisuuden muokkaajana

Kiinnitämme kieleen harvoin huomiota. Pidämme sitä itsestään selvänä, ikään kuin se kuvaisi maailmaa sellaisena kuin se on. Vain harvoin pohdimme kielien symbolisia, vallankäyttöön liittyviä funktiota. Terminologinen vallankäyttö on kuitenkin politiikan ytimessä. Hyvän esimerkin tästä tarjoaa jo historiaan jäänyt ”Saksan Demokraattinen Tasavalta”. Seppäsen (1997, 57) mukaan siinä oli sanojen *demokraattinen* ja *tasavalta* vakiintuneet merkitykset käännetty pääläelleen. Lännessä ei aluksi uskottu tuollaisen vääränä pidetyn nimen tuovan poliittista hyötyä. Lisäksi lännessä väitettiin sitkeästi vastaan: ”Saksan Demokraattinen Tasavalta ei ole demokraattinen eikä tasavalta”. Mutta DDR:n ideologit olivat etevämpiä lingvistejä kuin psykologeja. Valtion nimeen (DDR) liittyvä väite oli toistettava aina, kun valtiosta puhuttiin tai sitä ajateltiin. Niinpä Saksan demokraattinen Tasavalta vakiintui kielenkäyttöön ja osaksi sosiaalista todellisuutta, ajateltiinpa väitteen totuudesta mitä tahansa.

Ajankohtainen esimerkki todellisuuden ”poliittisesta” luonteesta on ajanlaskumme merkintätavan muuttaminen. Länsimaissa ja laajalti muuallakin maailmassa käytetty ajanlasku alkaa Kristuksen syntymästä. (Maailmassa on käytössä toki muitakin ajanlaskuja.) Yleisen käytännön mukaan, kun on viitattu ajankohtiin ennen Kristuksen syntymää, on vuosiluvun perään lisätty merkintä ”eKr.”. Vastaavasti vuosiluvun perään on lisätty määre ”jKr.”, jos on haluttu selventää, että puhutaan ajanlaskun alun jälkeisistä vuosista. Edellä mainitut lyhenteet ovat syrjäytymässä merkintöjen ”eaa” ja ”jaa” tieltä. Ne tarkoittavat ”ennen ajanlaskun alkua” ja ”jälkeen ajanlaskun alun”. Maamiehen (1998) mukaan merkintätavat *ennen Kristusta (eKr.)* ja *jälkeen Kristuksen (jKr.)* viittaavat liiaksi yhteen uskontoon, ja siksi ne on haluttu korvata ilmauksilla *ennen ajanlaskun alkua (eaa.)* ja *jälkeen ajanlaskun alun (jaa.)*. Mielenkiintoiseksi merkintätavan muutoksen tekee kuitenkin se, että vaikka siinä on haluttu

häivyttää kristinuskoon kiinnittyvä läntinen kulttuuritraditiomme, itse Kristuksen syntymän mukaan määräytyvää ajanmäärityksen alkuajankohtaa ei ole haluttu asettaa kyseenalaiseksi saati muuttaa.

Todellisuuden sosiaalisesta rakentumisesta on helppo löytää esimerkkejä myös turvallisuuden alalta. Kuvaavan esimerkin tästä tarjoaa Yhdysvaltojen turvallisuusretoriikan muutos ”terrorismin vastaisessa sodassa”. Maaliskuussa 2009 Obaman hallinto ohjeisti Pentagonin henkilöstöä ja pyysi heitä välttämään ilmauksia ”pitkä sota” (*Long War*) ja ”globaali terrorin vastainen sota” (*Global War on Terror*). Jatkossa terrorismin vastaisista toimista piti puhua ”merentakaisina valmiusoperaatioina” (*Overseas Contingency Operations*). (Heng & McDonagh 2011.) On siis huomattava, että toiminta sinällään ei muuttunut, mutta siihen liittyvä kielenkäyttö kylläkin. Symbolisen (kielellisen) vallankäytön näkökulmasta vieläkin tärkeämpää kuin se, miten asiat ovat, on se, miltä ne näyttävät.

Edellä olevat esimerkit havainnollistavat, kuinka todellisuus, jossa elämme, on sosiaalisesti rakentunut ihmisen välisessä vuorovaikutuksessa. Niinpä tämän artikkelin lähtökohtana on sosiaalinen konstruktionismi. Lisäksi tuo todellisuus on kielellisesti rakentunut, kuten filosofit (Wittgenstein 1999) ja kielitieteilijät ovat kuvanneet. Todellisuutta – esimerkiksi luontoa, valtioita, yhteiskuntia ja turvallisuutta – ei ole ”objektiivisena” oliona olemassa meidän ulkopuolellamme. Leijona (*Panthera leo*), tuo Afrikan savanneilla elävä suuri kissaeläin, on *leijona* vain meille ihmisille. Se itse, *an sich*, tuskin tietää olevansa leijona, ainakaan siinä merkityksessä kuin se on leijona meille ihmisille. Leijonalla on meille myös muita merkityksiä. Kukapa meistä ei olisi hurrannut haltioissaan, kun Suomen leijonat tekivät maalin ”punakonetta” tai ”sveduja” vastaan. Suomen vaakunassa ja valtiolipussa komeileva heraldinen Suomen leijona on taas eri leijona edellä mainittuihin verrattuna. Entä Alkon myyntivalikoimaan kuuluva *Kolmen Leijonan* viski puhumattakaan siitä, jos nuo kolme leijonaa esiintyvät sotilaan kauluslaatoissa. On helppo yhtyä konstruktionismin mukaiseen käsitykseen maailmasta. Sen mukaan todellisuus on kielellisesti rakentunut.

Tämän artikkelin toisena perusoletuksena on Reinhart Koselleckin (2004) muotoilema *käsitehistoriallinen* lähestymistapa. Sen mukaan käsitteet ovat kontekstisidonnaisia, toisin sanoen aikaan, paikkaan ja kulttuuriin sekä käyttöyhteyteensä sidottuja kielen rakenneyksiköitä. Sanojen merkitykset määräytyvät historiallisesti riippuen kielenkäyttäjien arvoista, asenteista ja toimintaympäristöstä. Käsitehistoriallinen lähestymistapa kuvaa hyvin kielessä tapahtuvia muutoksia. Esimerkiksi valtioiden rajojen loukkaamattomuutta ja niiden valvontaa kuvattiin Suomessa kylmän sodan aikaan ’rajanvartioinnin’ käsitteellä. Kylmän sodan päätyttyä rajanvartioinnista siirryttiin ’rajavalvontaan’.

Vuosituhanne vaihteessa alkoi uusi siirtymä kohti 'rajaturvallisuutta'. Samaan aikaan rajojen valvonnan käsitteellinen sisältö laajeni, mikä ilmenee ilmiötä kuvaavassa sanastossa. Kun rajavartioaiheisia yhdyssanoja on suomenkielessä noin 20, rajavalvontaa kuvaavia yhdyssanoja on noin 40, mikä määrä tuplaantui edelleen noin 80 yhdyssanaan, kun rajavalvonnasta siirryttiin rajaturvallisuuteen. Käsittehistoriallisen lähestymistavan mukaan erilaiset kielelliset kerrostumat voivat murrosvaiheissa esiintyä päällekkäin, minkä havaitsin tutkiessani rajaturvallisuuskäsitteen ilmaantumista rajavalvontaa koskevaan keskusteluun 2000-luvulla. (Heiskanen 2013.)

Käsittehistoriallinen lähestymistapa painottaa sanojen merkityksen muotoutumista kielen käytössä. Virallisten määritelmien ohella sanojen merkitykset muotoutuvat kielen tosiasiallisessa käyttötilanteessa. Sanojen merkitykset muotoutuvat yksilöllisesti saaden siten hieman erilaisen merkitysisällön. Voidaan sanoa, että jokaisella ihmisellä on oma "kielensä" (*idiolekti*). Äärimmillen vietynä tämä käsitteerelativistinen lähestymistapa johtaa ongelmiin, missä yhteisten, jaettujen merkitysten tuottaminen voi osoittautua ongelmalliseksi. Toisaalta historiallinen merkitysteoria on korostanut jaetun ymmärryksen muotoutumisen 'helppoutta'. Sen mukaan normaalit kielenkäyttäjät eivät välttämättä edes tiedä käyttämiensä sanojen merkitystä. Putnamin (1997) mukaan kielen hallitseminen, sen yhteisten merkitysten jakaminen ja mielekäs 'ymmärtäminen' ei välttämättä vaadi sanojen (käsitteiden) merkityksen tarkkaa tietämistä vaan niiden oikean käytön hallitsemista.

Mikä ihmeen turvallisuus?

Harvasta aiheesta lienee kirjoitettu viime vuosikymmeninä yhtä paljon kuin turvallisuudesta. Tutkimuksen valossa turvallisuus on hyvin monimuotoinen käsite. Siitä käydään jatkuvaa keskustelua, kuka tai mikä pitäisi turvata, mitä uhkia vastaan suojautua sekä kenen toimesta ja miksi (Heiskanen 2013). Kansainvälisessä politiikassa turvallisuudella on perinteisesti tarkoitettu valtion puolustamista ulkoisia uhkia vastaan, jolloin kyse on ollut ensisijassa kansallisesta (sotilaallisesta) turvallisuudesta. Yhteiskunnassa keskustelu turvallisuudesta on kohdistunut pitkälti sisäiseen turvallisuuteen, joka käsitteenä kattaa suuren joukon erilaisia uhkia terrorismista ja rikostorjunnasta aina liikenteen ja tapaturmien aiheuttamiin vaaroihin sekä 'arjen' turvallisuuteen saakka. Yksilötasolla turvallisuus voidaan nähdä vaaran poissaolona tai asiantilana, joka mahdollistaa vapauden tehdä jotakin.

Laajasta tutkimuskirjallisuudesta voi tunnistaa myös toisenlaisen diskurssin. Turvallisuuden sanotaan olevan suhteellinen, heterogeeninen, kompleksinen ja

hyvin ambivalentti käsite (Buzan 1991; der Derian 1995; Wolfers 1952). Yhden turvallisuuden sijaan puhutaan monista turvallisuuksista (Burgess 2009; Jarvis & Lister 2013; vrt. Valverde 2011), joita voidaan vielä analysoida toimijoittain, sektoreittain, tasoittain, tai turvallisuuden eri ulottuvuuksien tai dimensioiden mukaan (Limnell 2009; Rantapelkonen 2000). Tämän lisäksi turvallisuuden sanotaan olevan kontekstisidonnainen käsite, jonka sisältö määräytyy ajan, paikan ja kulttuurin mukaan. Jef Huysmansin (1998, 230) mukaan periaatteessa ei ole mitään rajaa turvallisuuden eri määritelmille. Turvallisuuden määrittely riippuu viime kädessä tutkijan itselleen asettamasta tehtävästä ja turvallisuuden määrittelystä tämän mukaisesti. Niinpä ei ole yllättävää, että turvallisuuden eri määritelmät poikkeavat paljon toisistaan. Yhtä suuren haasteen edessä ollaan silloin, kun turvallisuutta ei määritellä lainkaan. Suurimmassa osassa turvallisuustutkimusta *turvallisuutta* ei edes määritellä. Ikään kuin se olisi merkitykseltään itsestään selvä ja luonteeltaan kyseenalaistamaton. Valverden (2011, 5) mukaan jopa turvallisuuden eri merkityksiä analysoineet teokset (esim. Zedner 2009) ovat sortuneet pitämään turvallisuutta itsestään selvänä, ikään kuin se oli yksi jakamaton, joskin 'sumeä' kokonaisuus.

Turvallisuus ei siten itsessään, *per se*, tarkoita mitään, vaan se saa merkityksensä vasta käyttöyhteydessään (Laitinen 1999, 98; Limnell 2009, 44). Waver (1995, 47–48) on huomauttanut, että jos turvallisuudesta tehdään kaiken poliittisesti hyvän ja haluttavan synonyymi, turvallisuus menettää kaiken merkitysisältönsä ja siitä tulee tyhjä käsite. Turvallisuuskriitikoiden mukaan turvallisuudesta on jo tullut tyhjä käsite (esim. Kolodziej 2005; Limnell 2009). Vieläkin kriittisemmät puheenvuorot väittävät, että turvallisuudessa ei ole peruskäsitteitä (Connolly 1983; vrt. Jarvis & Lister 2013) tai mitään sellaista kuin turvallisuus ole edes olemassa. Valverden (2011, 5) mukaan ”voi olla kieliopillisesti oikein käyttää substantiivista termiä ’turvallisuus’ lauseen subjektina, mutta on vaarallista olettaa, että mitään sellaista kuin turvallisuus olisi olemassa edes epämääräisenä käsitteenä”.

Näiden osin vastakkaisten käsitysten sijaan meidän tulisi löytää välittävä kanta. Valverden toista ääripäätä edustava ’nihilistinen’ kanta voidaan kiistää kielitieteen avulla. Jantusen (2004, 64) mukaan ”leksikossa ei liene joutomiehiä”. Toisin sanoen kielessä ei ole yhtään tarpeetonta sanaa. Jos sana käy tarpeettomaksi, se poistuu käytöstä. On myös mahdollista, että sana saa uuden käyttötarkoituksen, uuden merkityksen. Sanojen merkitykset muuttuvat kielen ’eläessä’ ympäristön muutosten mukana. Tutkijoiden kesken vallitsee laaja yksimielisyys, että kielessä ei ole täydellistä ali absoluuttista synonymiaa (Cruse 1986; Kuiri 2004). Sanojen merkitykset voivat olla hyvinkin samankaltaiset esimerkiksi päämerkitysten osalta, mutta sanojen sivumerkitykset tai niiden

käyttöympäristöt voivat vaihdella. (Cruse 1986; Partington 1998). Esimerkiksi sanat 'ruoka' ja 'sapuska' ovat toistensa synonyymejä, mutta niiden käyttötilanteet vaihtelevat. Sapuska ei välttämättä ole yhtä arvostettua kuin ruoka. Lisäksi 'sapuskalla' voidaan ilmaista erilaisia tunnetiloihin liittyviä ja tilanteisia merkityksiä. (Jantunen 2004b.)

Olemme onnistuneet pelastamaan turvallisuuskäsitteen ainakin sen olomasuolon kiistävien väitteiden osalta. Vähintään yhtä suuri ongelma on turvallisuuskäsitteen monimerkityksisyys ja laajuus. Airaksisen (2011, 23) mukaan "turvallisuuden traaginen ongelma on käsitteen alan holtiton laajeneminen, joka ei kuitenkaan ole mitenkään estettävissä". Syyt tähän ovat moninaiset. Wibergin (1987, 340) mukaan yksi syy turvallisuuskäsitteen monimerkityksisyyteen voi johtua siitä, että se mielletään lähtökohtaisesti positiiviseksi ja arvolatautuneeksi asiaksi. Samoin asian näkee Waver (1995). Osasyyn turvallisuuskäsitteen epämääräisyyteen voi selittyä turvallisuuskäsitteen luonteella. Turvallisuus on johdannainen (*derivative*) käsite, joka on johdettu 'turvan' ja sitä kuvaavan adjektiivin 'turvallinen' käsitteistä. Suomalaiset sanakirjat eivät yleensä määrittele sanaa *turvallisuus*. Suomessa ei myöskään ole eri käsitteitä englanninkielisille termeille 'security' ja 'safety'. Chilton (1996, 22–23) väittää, että kielenkäytössä suositaan substantiivista termiä 'turvallisuus' (security) verbin 'turvata' (secure) ja adjektiivin 'turvallinen' (secure) sijaan, koska se jättää väitteiden predikaation avoimeksi (ts. ei tarvitse määritellä, kenen turvallisuudesta on kysymys). Turvallisuuden epämääräisyys voi olla tarkoituksellista. Monet tutkijat (Baldwin 1997; Buzan 1984; 1991; Chilton 1996; Edelman 1972) ovat esittäneet, että turvallisuuden määrittely jätetään tarkoituksella hämäräksi. Se mahdollistaa poliittisille päättäjille enemmän pelivaraa ja auttaa legitimoimaan arveluttaja (ei-toivottuja) politiikkatoimenpiteitä.

Edellä esitetyistä lukemattomista haasteista huolimatta turvallisuuskäsitteen "ryöstöviljely" on yleistä. Turvallisuudesta on tullut yksi akateemisen tutkimuksen (yli)käytetyimmistä ja samalla väärinkäytetyimmistä termeistä (Aas 2008; Baldwin 1997). Se on paitsi laventanut itse turvallisuuden sisältöä, myös hämärtänyt sen käsitteellisiä rajoja. Ei siis ihme, että "turvallisuuden käsitteen ongelma onkin sen lähes mahdoton määrittelemisen" (Palonen 2010, 13). Siitä huolimatta, ja nojautuen semantiikan ja terminologian teorian yleisiin lähtökohtiin, meidän on syytä uskoa, että myös turvallisuuden käsitteelle – sen lukuisista eri käyttötavoista huolimatta – on löydettävissä kova 'käsiteydin'. Toisin sanoen ne ominaispiirteet, jotka ovat yhteisiä eri turvallisuuskäsitteille (Kuukkanen 2006; Heiskanen 2013). Käyn tämän haasteen kimppeun seuraavassa luvussa.

Turvallisuuden kova ydin

Edellä kuvatun käsitehistoriallisen lähestymistavan mukaan käsitteet ovat kontekstisidonnaisia. Hyvän yleiskuvan turvallisuuden kontekstisidonnaisuudesta saa, kun silmäilee turvallisuuden yleisjulkaisuja (esim. Burgess 2012; Collins 2012; Gill 2014; Williams 2013). Esimerkiksi Brauchin (2008) toimittamasta teoksesta ”*Globalization and Environmental Challenges – Reconceptualizing Security in the 21st Century*” on yli 70 artikkelia turvallisuuskäsitteen määrittelystä. Länsimaisten turvallisuuskäsitysten ohella teoksessa esitellään turvallisuutta erilaisista aatteellisista lähtökohdista käsin (poliittiset, uskonnolliset, filosofiset jne.), eri aikakausina ja eri maanosissa. Turvallisuuden määrittelmistä ei ole pulaa.

Turvallisuuden kontekstuaalisuus tarkoittaa sitä, että ei ole olemassa vain yhtä turvallisuutta vaan koko joukko erilaisia turvallisuuksia (Burgess 2009). Turvallisuudet ovat aika-, paikka-, toimija- ja toimi-alakohtaisia, usein erilaisia *etuliiteturvallisuuksia* (esim. yritys-, liikenne-, kyber-, toimitila-, potilasturvallisuus). Toki turvallisuudesta puhutaan runsaasti myös *yleisessä* merkityksessä. Monet tutkijat (Bajc 2011; Valverde 2011; Virta 2006; 2011) ovat kuvannut turvallisuutta *metaviitekehyykseksi*, joka tulee operationalisoida kunkin tieteenalan, tutkimustradition ja lähestymistavan (teoria, metodologia) mukaan. Pureudun tässä artikkelissa kansainvälisten suhteiden piiristä alkunsa saaneen turvallisuuskäsitteen analyysiin. Kyse on yleensä valtiojohtoisesta, alun kansallisen turvallisuuden perustalle rakentuneesta sotilaallisesta turvallisuudesta, joskin se on huomattavasti sekä laajentunut että syventynyt niin uhkien, toimijoiden kuin turvallisuuden kohteen (*referent object*) osalta (Burgess 2012; Collins 2012; Huysmans 1998; Williams 2013).

Turvallisuuden käsitteellistä sisältö voidaan lähestyä myös metodisesti. Turvallisuudelle voidaan määrittää sisältö esimerkiksi käsiteanalyysin avulla, jolloin analyysin kohteena ovat turvallisuuden eri määrittelmät. Diskurssianalyysin keinoin voidaan tutkia sitä, kuinka turvallisuudesta puhutaan. Monet tutkijat (esim. Huysmans 1998; Valverde 2011) ovat korostaneet turvallisuuden määrittelyä *toimintalähtöisesti*. Tällöin tarkastelu kohdistuu erilaisiin yhteiskunnallisiin toimintatapoihin ja (viranomais)käytäntöihin. Mariana Valverden (2010, 3) mukaan turvallisuuden määrittely ei kaipaakaan teorioita vaan pikemminkin kysymyksiä, jotka ohjaavat käytännön analyysiä. Artikkelissaan ”*Questions of security: A framework for research*” hän tarkastelee turvallisuutta turvallisuuden hallinnan (security governance) viitekehyyksessä pohtien turvallisuuden logiikkaa, turvallisuuden ajallista, tilallista ja lainsäädännöllistä alaa sekä turvallisuusteknologioita.

Jef Huysmans (1998) on artikkelissaan ”*Security! What Do You Mean? From Concept to Thick Signifier*” tarkastellut turvallisuutta sekä käsitteen, määritelmän että ”tiheän merkitsijän” avulla. Edellä mainituista lähestymistavoista riippuen turvallisuudelle saadaan erilainen sisältö. Turvallisuuden ymmärtäminen ”tiheän merkitsijän” kautta muuttaa sosiaaliset suhteet turvallisuussuhteiksi, mikä toimii yhteiskuntaelämää organisoivana periaatteena ja käytäntönä. Turvallisuus ei ole kuvailua vaan ensi sijassa toimintaa, joka liittyy elämän ja kuoleman kysymyksiin. Nämä ajatukset ovat sukua Kööpenhaminan koulukunnan esittämille ajatuksille asioiden turvallistamisesta. Turvallistamisessa asioita nostetaan turvallisuusagendalle, jolloin niiden merkitys politiikan kohteena kasvaa.

Toimintalähtöistä lähestymistapaa turvallisuuteen on esittänyt myös David Baldwin (1997). Artikkelissaan ”*The concept of security*” hän esittää turvallisuuden käsitteen sisällön määrittelyä seitsemän kysymyksen avulla. Nämä kysymykset ovat: *turvallisuutta kenelle? turvallisuutta minkä arvojen puolesta? kuinka paljon turvallisuutta? mitä uhkia vastaan? millä keinoin? mihin hintaan? ja missä ajanjaksossa?* Kysymykset pakottavat kiinnittämään huomiota turvallisuuteen laajasti yhteiskunnan eri osapuolten kannalta. Ullmannin (1983, 130–133) mukaan siirtyminen turvallisuuden yhä laajempaan määrittelyyn edellyttää vastaamista kysymykseen, mistä me olemme valmiit luopumaan saadaksemme enemmän turvallisuutta. Turvallisuuden tavoittelu merkitsee aina muiden arvojen ”uhraamista” (Baldwin 1997, 18).

Tämä lyhyt ekskursio riittänee osoittamaan, että olemassa ei ole *yhtä* turvallisuutta. Monet tutkijat (Huysmans 1998; Brauch 2008; Vuori 2011) ovat korostaneet turvallisuuden suhteellisuutta, kompleksisuutta ja monimerkityksisyyttä, minkä johdosta turvallisuus on lähtökohdiltaan ambivalentti ja hyvin kiistanalainen käsite (Buzan 1991; der Derian 1995; Gallie 1962; Laitinen 2010; Wolfers 1952). Voitaneen kuitenkin ajatella, että myös turvallisuudella (muiden käsitteiden tavoin) on ’kova’ käsiteydin, joka on ominainen turvallisuuden kaikille hahmotustavoille (Heiskanen 2013; Kuukkanen 2006). Kyse on turvallisuuskäsitteen *ominaispiirteistä*. Tämän luvun tarkoituksena on paljastaa tuo käsiteydin luomalla katsaus turvallisuuden määrittely-yrityksiin tutkimuskirjallisuuden valossa.

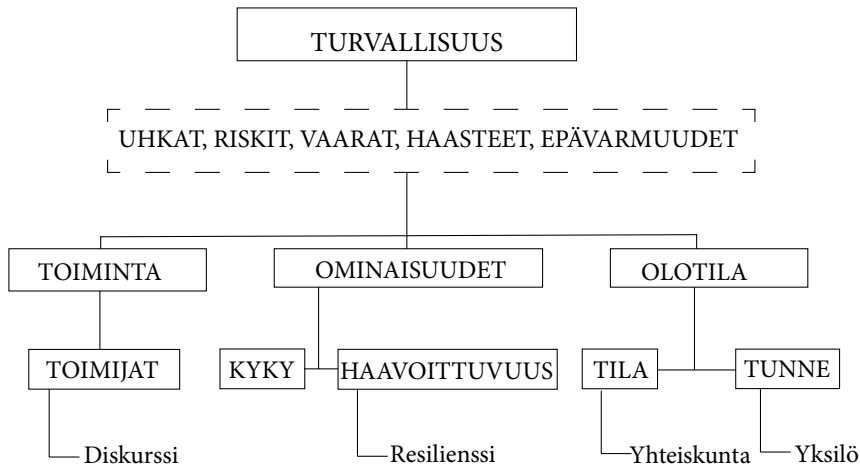
Kansainvälisen suhteiden piirissä turvallisuus on määritetty perinteisesti valtion näkökulmasta korostaen sotilaallisten tekijöiden merkitystä. Kööpenhaminan koulukunnalla on ollut merkittävä rooli kylmän sodan jälkeisessä turvallisuustutkimuksessa. Koulukunnan luoma tutkimusvälineistö (kuten turvallistamisteoria, turvallisuuden eri sektorit, turvallisuusklusterit, valtio-yhteiskunta dualismi) on laajentanut turvallisuuden sen sotilaallisesta

ulottuvuudesta politiikan, talouden, ympäristön ja yhteiskunnan sektoreille (Buzan 1991; Wæver 1995). Kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa turvallisuus on perinteisesti hahmotettu kolmen eri ulottuvuuden näkökulmasta. Nämä ulottuvuudet ovat turvaamisen kohde (referent object), uhkat ja toimijat. Limnéllin (2009, 46) mukaan keskeinen turvallisuuden määrittämisen premissi koskee nimenomaan turvaamisen kohdetta, toisin sanoen sitä, kenen tai minkä turvallisuudesta on kysymys. Turvaamisen kohde määritetään yleensä analyysitasojen (esim. yksilö, valtio) tai turvallisuuden ulottuvuuksien (esim. identiteetti, uskonto, ihmisoikeudet) mukaan. Turvattavan kohteen ytimessä ovat sen määritetyt ydinarvot, joiden turvaaminen nostetaan turvallisuuspuheessa kohteen turvallisuuden merkityksellisimmäksi tekijäksi. (Limnéll 2009.)

Veikko Heinonen (2011, 62–64) on väitöskirjassaan käyttänyt näitä samoja tekijöitä johtaessaan turvallisuuden käsitteelle semanttisen yleis mallin. Turvallisuuden käsitteelle voidaan Heinosen mukaan luoda sisältö, jossa sitä tarkastellaan uhkien, keinojen ja arvojen (turvattavat asiat) yhdistelmänä. Heinosen mukaan nämä ulottuvuudet voidaan mieltää turvallisuuden ominaispiirteiksi. Samoilla linjoilla on Anna-Liisa Heusala (2011), joka kirjoittaa näin. ”Useimmissa turvallisuuden määritelmässä löytyy jonkinlainen kannanotto siihen mitä turvallisuuden uhkat ovat, kenen toimesta ja miten tulee tehdä turvallisuusuhkien määrittely, mitä sisältyy turvallisuuden varmistamiseen ja palauttamiseen vaadittavien toimenpiteiden valintaan ja mitoitukseen, sekä miten toteutuu kohteena olevan yhteisön osallistuminen ja vaikuttaminen näihin asioihin. Kaikki turvallisuuden määrittelyt perustuvat yhteiskunnallisiin arvostuksiin.” (Emt. 98.)

Väitöskirjassani *Rajakeisarin uudet (v)aatteet. Käsiteanalyysi rajaturvallisuudesta* (Heiskanen 2013) perehdyin satoihin turvallisuuden määritelmiin. Sanakirjojen, säädösten ja politiikka-asiakirjojen ohella tarkastelin rajaturvallisuuden kielellistä muotoutumista käsiteanalyysin avulla niin organisatorisessa (Rajavartiolaitos), kansallisessa (Suomi) kuin EU:n kontekstissa. Käyttämäni laajan tutkimusaineiston (yli 1500 lähdettä) perusteella tunnistin turvallisuuskäsitteen kovan käsiteytimen muodostuvan *olotilan, ominaisuuksien ja toiminnan* dimensioista. Nämä ulottuvuudet voidaan tulkita turvallisuuskäsitteen ominaispiirteiksi, jotka sisältyvät tavalla tai toisella jokaiseen turvallisuuden määritelmään. Turvallisuuskäsitteen taustalla ovat yhteisön arvot ja turvallisuus on suunnattu kulttuurisesti määräytyviä uhkia vastaan. Turvallisuuskäsitteen ydinolemus voidaan näin pelkistää kuvan 1 esittämällä tavalla.

Turvallisuuden lähtökohtana on uhka tai uhat, joita vastaan turvallisuudella pyritään suojautumaan. Kylmän sodan päätyttyä vanhat viholliset hävisivät ja uudet uhkat liittyvät koko ihmiskuntaa kohtaaviin globaaleihin haasteisiin, kuten ilmastonmuutokseen, köyhyyteen, eriarvoisuuden lisääntymiseen,

Kuva 1. Turvallisuuskäsitteen ominaispiirteet.

muuttoliikkeisiin, radikalisoitumiseen ja terrorismiin. Uhat eivät ole objektiivisia, vaan kulttuurisesti määräytyneitä (Cerutti 2007; Kahan & Braman 2006; Slovic 2000; Sunstein 2007). Turvallisuuden 'subjektiivisuus' käy hyvin ilmi, kun tarkastellaan nykyisiä turvallisuusuhkia. Esimerkiksi aseellisen selkkauksen mahdollisuus suurvaltojen välillä on lakannut olemasta turvallisuusuhka, vaikka 'objektiivisesti' arvioiden tällainen kyky on edelleen olemassa (Waver 1995; Vuori 2011). Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset ja turvallisuuden laajentaminen ovat johtaneet myös uhkakuvien laajentamiseen. Kun aikaisemmin uhat olivat selkeitä ja konkreettisia, turvallisuuden kohteena ovat nykyään yhä vaikeammin määriteltävät asymmetriset, virtuaaliset ja hybridit vaarat, riskit, haasteet ja epävarmuudet sekä haavoittuvuus näiden edessä.

Pohjimmiltaan turvallisuudessa on kyse *olotilasta* – joko tunteesta yksilön tasolla tai yhteiskunnallisesta tilasta yhteisön tasolla. Yksilötasolla turvallisuudentunne on yhteydessä pelkoon. Turvallisuuden olotilaan liittyvä affektiivinen komponentti saa ilmauksensa usein erilaisina yksilön tai yhteisön identiteettiin liittyvinä kysymyksinä. Nykyisen ”pakolaiskriisin” aikana me suomalaiset joudumme määrittämään, mikä on suhteemme pelättyyn ”toiseen”. Yhteiskunnan tasolla turvallisuus voidaan määrittää yhteiskunnallisena tilana esimerkiksi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden kautta. Turvallisuuskäsitteen laajeneminen ja inhimillisen turvallisuuden voimistuminen pakottavat kiinnittämään jatkossa yhä enemmän huomiota siihen, kuinka eri toimijat kokevat turvallisuuden.

Turvallisuus on myös *ominaisuus*. Turvallisuuden kovassa käsitteytymässä on kyky varmistaa turvallisen olotilan jatkuminen. Yksilötasolla tiedot, taidot ja valmiudet vaikuttavat ratkaisevasti siihen kuinka turvalliseksi tai turvattomaksi ihmiset kokevat ympäristönsä. Myös ulkoiset fyysiset rakenteet (lukitus, pansarointi, suojavaatetus) samoin kuin aineettomat hyödykkeet ja palvelut (tietoturvaohjelmat) vaikuttavat käsityksiimme turvallisuudesta. Kyvyn tai kyvykkyyksien puute ilmenee haavoittuvuutena, mitä voidaan parantaa esimerkiksi valmiussuunnittelulla, varautumisella, kalustohankinnoilla ja koulutuksella. Koska maksimaalinen, täysin riskitön turvallisuus ei ole saavutettavissa, korostetaan nykyisessä turvallisuusdiskurssissa yhä enemmän *resilienssiä*. Yleiskielellä se tarkoittaa vastustuskykyä, kykyä sietää turvallisuushäiriöitä. Cavelyt et al. (2015, 11) mukaan resilienssi toimii linkkinä, joka kytkee turvallisuuden turvattomuuteen.

Turvallisuuden tunteen ja omattujen kyvykkyyksien ohella on tärkeää, että mahdollisiin turvallisuusuhkiin voidaan reagoida. Tällöin turvallisuuden tarkastelu kohdistuu sekä *toimintaan* että *toimijoihin*. Nämä tekijät määräytyvät turvallisuuden sektorin ja alan mukaan. Poliisi toimii yleisen järjestyksen ja turvallisuuden alalla, joten sen toiminta koostuu ensi sijassa yhteiskuntarauhan ja rikollisuuden torjunnan alaan kuuluvista tehtävistä. Nämä tehtävät määrittävät osaltaan *sisäisen turvallisuuden* käsitteellistä sisältöä. Puolustusvoimien päätehtävänä taas on maan puolustaminen, huolehtiminen *kansallisesta turvallisuudesta*. Nykyään Puolustusvoimien tehtävät ovat laajentuneet huomattavasti muun muassa terrorismin torjunnan, humanitaarisen toiminnan ja ympäristöturvallisuuden aloille. Turvallisuuden kannalta onkin mielenkiintoista pohtia, laajentaako tämä kansallisen turvallisuuden käsitettä (kokonaisturvallisuus?) vai johtaako se peräti uuden turvallisuuden (*puolustusturvallisuus*) syntyyn niin kuin on käynyt monilla eri aloilla.

Toimintaympäristön muutos ja sitä seurannut turvallisuuden huomattava laajentaminen on lisännyt huomattavasti ”turvallisuustoimijoiden” määrää. Aikaisemman valtiolähtöisen turvallisuuskäsityksen vallitessa valtio oli pääasiallinen ja usein ainoa toimija turvallisuuden alalla. Turvallisuuskäsitteen laajentamisen myötä turvallisuuden ’pelikenttä’ on laajentunut muun muassa ylikansallisiin yhteisöihin (YK, EU), kansainvälisiin ja kansallisiin järjestöihin (NATO, IOM, maanpuolustusjärjestöt), turvallisuusalan yrityksiin (turvateknologioita valmistavista yrityksistä aina yksityisarmeijoihin), ja jopa kansalaistoimintaan. Vaikka toimijakentän laajentumiseen on yleensä suhtauduttu myönteisesti (sen on nähty lisäävän eri toimijoiden sitoutumista), on turvallisuuden ”yksityistäminen” herättänyt myös kriittisiä puheenvuoroja. Monissa puheenvuoroissa on korostettu muun muassa vastuusuhteiden hämärtymistä (kansalaisista koostuvat ’katupartiot’), turvallisuuden lisääntyvää

epäarvoistumista (aidatut yhteisöt, maksulliset palvelut), sekä läpinäkyvyyden ja demokraattisen valvonnan vähentymistä (Bigo 2006; Guild 2007; Heiskanen 2013; Virta 2011b; Wolff 2008).

Antiikin aikana turvallisuus hahmotettiin yksilön huolettomuusparadigman kautta tilana, jossa ei ollut huolta eikä pelkoa. Turvallisuus oli vapautta vaaroista, hädästä ja puutteesta. Sittenmin on turvallisuuden käsitteellinen sisältö laajentunut koko maapalloa koskevaksi *globaaliksi turvallisuudeksi*. Vuosituhannen vaihteessa postmoderni maailmamme järkkäyi. Syyskuussa 2001 Yhdysvaltoihin tehtyjen terroritekojen seurauksena me siirryimme kylmästä sodasta pitkään sotaan (*Long War*) terrorismia vastaan. Turvallisuuden merkitys korostui ja siitä tuli politiikan tärkein rationaliteetti. Näyttää siltä, että sota terrorismia vastaan vain kiihtyy laajentaen turvallisuutta ja sen käsitteellistä sisältöä. Seuraavaksi tarkastelen postmoderniin aikaamme liittyviä muutostekijöitä, joiden vuoksi turvallisuus ja sen käsitteellinen hahmottaminen ovat koko ajan (kiihtyvässä) liikkeessä.

Turvallisuuden laajentaminen ajallisesti, tilallisesti ja toiminnallisesti

Turvallisuusympäristössä tapahtuneet muutokset ovat johtaneet myös turvallisuuskäsitteen laajenemiseen (esim. Waver 1995). Kansallisen turvallisuuden rinnalle on ilmaantunut lukuisia muita 'turvallisuuksia'. Myös turvallisuuden kohde on laajentunut. Valtioiden ohella turvallisuuden kohteena voivat olla myös yksilöt ja erilaiset yhteiskunnalliset ryhmät, samoin kuin koko ekosysteemi tai ihmiskunta. Turvallisuutta tarkastellaan yhä useammin kansainvälisen yhteisön viitekehyksessä. Myös politiikka kansainvälisellä tasolla on muuttunut. Rosenau (1990) mukaan me olemme siirtyneet ”jälkikansainväliseen politiikkaan” (postinternational politics). Tämän pätee erityisesti EU:n yhdenntettyyn rajavalvontaan, jossa EU on Buzanin (1995, 198) mukaan alkanut toimia 'turvallisuusyhteisön' tavoin.

Brauch (2008, 33) on analysoinut turvallisuusympäristön muutosta ja löytänyt siitä neljä muutostrendiä. Ensiksi, turvallisuus on käsitteenä laajentunut, syventynyt ja sektorisoitunut. Toiseksi turvallisuudessa on tapahtunut siirtymä valtiokeskeisestä turvallisuudesta kohti yksilökeskeistä turvallisuutta (*human security*). Kolmanneksi käsitykset turvallisuusuhkista ovat laajentuneet koskemaan myös *vaaroja, haasteita, riskejä ja haavoittuvuutta*. Turvallistamisen osalta agenda on laajentunut kattamaan myös 'alemman tason' huolenaiheet ja levottomuudet (*security concern*). Tämä kehitys on liittynyt toimijoiden määrän lisääntymiseen sekä tiedonvaihdon hajaantumiseen (internet)

ja lisääntymiseen. Neljänneksi muutostrendiksi Brauch nostaa uusien 'ei-sotilaallisten' strategioiden luomisen turvallisuusuhkien hallinnassa. Perinteinen valtiokeskeinen turvallisuusdilemma (*security dilemma*) on syrjäytynyt uuden yksilökeskeisen 'selviämisdilemman' (*survival dilemma*) tieltä.

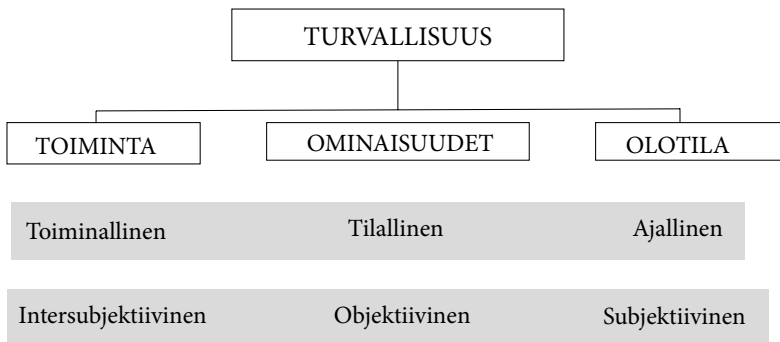
Myös Zangl & Zürn (2003) ovat analysoineet turvallisuusympäristön muutoksia. Heidän mukaansa turvallisuudessa on siirrytty 'jälkivaltioillisten ryhmitymien' (*post-national constellation*) aikaan. Zanglin (2005) mukaan kansainvälisessä turvallisuuspolitiikassa on tapahtunut huomattava muutos syyskuun 2001 terrori-iskujen jälkeen. Zangl väittää, että moderni westfalenilainen järjestelmä on korvautunut jälkimodernilla tai 'jälki-westfalenilaisella' järjestelmällä, jossa kansainväliset turvallisuusjärjestelyt ovat tulleet kansallisten sijaan. Sitä voidaan kuvata neljän keskeisen muutoksen kautta: 1) turvallisuusongelmien kansainvälistyminen eli keskeiset turvallisuusongelmat ilmenevät kansainvälisellä tasolla, 2) turvallisuuden hallinnan ylikansallistuminen, toisin sanoen turvallisuuspolitiikkaa hoidetaan enenevässä määrin kansainvälisten toimijoiden kautta ylivaltiollisella tasolla), 3) turvallisuuden kannalta tärkeät voimavarat säilyvät yhä kansallisella (valtioiden) tasolla, joka pyrkii kontrolloimaan niiden käyttöä sekä 4) legitimointiprosessien kansainvälistyminen eli turvallisuuspäätösten laillistaminen on siirtynyt yhä enemmän kansainväliselle tasolle. Nämä kaikki piirteet ovat selkeästi havaittavissa eurooppalaisen rajaturvallisuuden kehityksessä. (Siteerattu Heiskanen 2013, 226).

Elämme nelikulotteisessa aika-avaruudessa. Toiminta (esim. turvallisuus) tapahtuu ajassa ja paikassa. Turvallisuuden laajentaminen on johtanut turvallisuuden "spatiotemporaaliseen" laajenemiseen, *ajan haltuunottoon*. Turvallisuuden ajallista ulottuvuutta on laajennettu nykyhetkestä niin tulevaisuuteen kuin menneisyyteen. Esimerkiksi rajaturvallisuudessa tämä ilmenee siten, että rajatarkastuksessa (nykyhetki) huomiota kiinnitetään myös henkilöhistoriaan (rikosrekisteri, yhteydet terroristiseen toimintaan) sekä henkilön mahdollisuuksiin (henkilön kyvyt ja motiivit) rikolliseen toimintaan tulevaisuudessa. Valvontateorioissa onkin korostettu, kuinka yhteiskunnat ovat siirtyneet levottomasta historiasta pirstaleisen nykyajan kautta seesteiseen *futur anterieur*-aikaan (Genosko & Thompson 2006). Tulevaisuus on tiedossa, 'tulevaisuus on jo tehty'. Elmerin ja Opelin (2006) kuvaama 'eloonjäämis-yhteiskunta' (*survivor society*) ei salli epävarmuutta ja kauhuskenaarioiden toteutumista. *Mitä jos* (what if) kysymyksenasettelut muuttuvat päivän politiikassa *sitten, kun* (when, then) retoriikaksi (Zaccardelli 2004). Näin sekä menneisyys, tulevaisuus että nykyhetki kietoutuvat yhteen ja ovat samalla kertaa läsnä, kun turvallisuudesta huolehditaan nykyisessä viranomaistoiminnassa.

Turvallisuuden ajallisen laajentamisen ohella myös tila, jossa turvallisuus tuotetaan, on ollut intensiivisen politiikan kohteena. Valtion turvallisuudesta

huolehditaan yhä laajemmalla alueella. Nykyisten turvallisuusuhkien torjunta alkaa jo valtion rajojen ulkopuolella. Erittäin selkeästi tämä trendi on nähtävissä kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa (tiedonvaihto, yhteysupseerit) samoin kuin rajaturvallisuuden alalla. Kansainvälinen tiedonvaihto terrorismin torjunnassa on lisääntynyt huomattavasti syyskuun 2001 terroritekojen jälkeen. Euroopan unionin piirissä käyttöön otettu yhdenmukainen rajavalvonta alkaa jo kolmansista maista. Rajaturvallisuusmallin toista tasoa edustaa kansainvälinen viranomaisyhteistyö naapurimaiden sekä kolmansien maiden rajaturvallisuusviranomaisten kanssa. EU:n yhteinen ulkoraja toimii vasta kolmantena ”torjuntakehänä”. Yhteiset toimenpiteet rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi ulottuvat vielä EU:n yhteisen vapaan liikkuvuuden alueen sisälle. (Schengenin rajasäännöstö (EY) N:o 562/2006).

Edellisessä luvussa esitin, kuinka turvallisuuskäsitteen kovaan ytimeen kuuluu myös toiminnallinen ulottuvuus. Turvallisuusympäristön muutos on johtanut turvallisuuden toiminnalliseen laajentamiseen. Turvallisuus ymmärretään nykyisin yhä laajemmaksi käsitteeksi, eräänlaiseksi metaviitekehyydeksi, jonka luontaisia ominaisuuksia ovat laajenevuus ja totaalisuus (Bajc 2011; de Lint 2011). Siten ei ole yllättävää, että viranomaiset pyrkivät toiminnassaan tietoisesti laajentamaan turvallisuuden käsitteellistä sisältöä (Heiskanen 2013; Janzon 2014; Limnell 2009). Tämä lähtee jo uhkakuvien määrittämisestä. Jarmo Limnell (2009) on nimennyt tämän toiminnan uhkakuvapolitiikaksi. Limnellin mukaan uhkakuvapolitikointi on 2000-luvulla lisääntynyt (emt. 386). Turvallisuuden laajentaminen on ilmennyt uusien asioiden sisällyttämisenä turvallisuuden asialistalle. Esimerkiksi rajaturvallisuus on toiminnan kautta laajennettu kattamaan myös meripelastustehtävät sekä kansainvälisten ihmisoikeuksien turvaamisen (Heiskanen 2013).

Kuva 2. Turvallisuus laajassa kontekstissa.

Tässä luvussa on kuvattu, kuinka turvallisuus on spatiotemporaalisesti laajentunut uusille politiikan alueille esimerkiksi uusina viranomaistoimenpiteinä ja käytäntöinä. Myös käsitteenä turvallisuus on laajennettu kattamaan nykyhetken ohella sekä menneisyyden että tulevaisuuden. Koska turvallisuuden ajallinen haltuunotto tapahtuu lähinnä ihmismielessä, on se luonteeltaan subjektiivista ja turvallisuuden olotilaan liittyvä elementti. Fyysinen maailma esineineen ilmenee taas luonnossa ja tilassa edustaen näin turvallisuuden objektiivista elementtiä (vrt. Wolfers 1952). Toiminta puolestaan tapahtuu vuorovaikutuksessa muiden toimijoiden kanssa, minkä vuoksi turvallisuuden toiminnallista ulottuvuutta voidaan tarkastella intersubjektiivisesti ja diskursiivisesti. Turvallisuutta ei siis oteta annettuna vaan se on politiikan seurausta, jossa yhteiskunnalliset arvot, normit, kollektiiviset identiteetit ja kulttuuriset perinteet näyttelevät tärkeää osaa (Wendt 1992).

Kielipelejä, retoriikkaa ja turvallistamista

- Mutta eihän ”halleluja” tarkoita tyrmäävää todistetta, intti Liisa.
- Kun *minä* käytän jotakin sanaa, vastasi Tyyris Tyllerö pilkallisesti,
  - se tarkoittaa *juuri* sitä mitä minä haluan – juuri eikä melkein.
- Mutta kysymys on siitä, sanoi Liisa, voitko todella saada sanat tarkoittamaan eri asioita.
- Ei, vaan kysymys on siitä, kuka määrää ja päättää, sanoi Tyyris Tyllerö.
  - Siinä kaikki. /...
- Kylläpä pieni sana voi merkitä paljon, sanoi Liisa mietteliäästi.
- Kun minä panen sanan tekemään ylitöitä, maksan sille aina vähän ylimääräistä siitä vaivasta, sanoi Tyyris Tyllerö.

Lewis Carroll (1974)

Itävaltalainen filosofi Ludwig Wittgenstein (1999) käytti termiä ”kielipeli” kuvaamaan yksinkertaisia kielen muotoja, sekä kielen ja niiden toimintojen kokonaisuutta, johon kieli nivoutuu mukaan. Kielen tavanomaisten käyttötilanteiden ohella Wittgenstein käytti kielipelin käsitettä kuvaamaan myös niitä kielen erityisalueita, joilla on omat kielioipit ja suhteet muihin kielipeleihin. Katson turvallisuuden olevan tällainen politiikan erityisalue, jolla on oma kielipelinsä ja oma puhunnan tapansa, oma ”erityiskielioppinsa”. Vai mitä meidän tulisi ajatella terrorismin vastaisesta ”sodasta”. Eikö kyse ole pikemminkin kielellisestä kamppailusta, kuinka todellisuus määritetään ja mitkä asiat koetaan nykyistä turvallisuutta uhkaavina tekijöinä? Niinpä käytän retoriikkaa yhtenä heuristisena analyysityökaluna kuvatakseni sanojen mahtia. Kuvaan tässä alaluvussa

muutaman esimerkin avulla terminologista vallankäyttöä osoittamalla, kuinka merkityskamppailut turvallisuuden 'oikeasta' määritelmästä ovat arkipäivää niin politiikan kuin tutkimuksen saralla.

Puhuminen turvallisuudesta ja siitä, kuinka turvallisuus määritetään, ei ole näpértelyä pikkuasioiden parissa. Muinaisessa Kiinassa 2500 vuotta sitten hallitsijan tärkeimmäksi tehtäväksi valtion olojen korjaamiseksi katsottiin sanojen merkityksen korjaaminen. Lainatkaamme tuon aikakauden erästä kiinalaista ensyklopediaa, jotta ymmärtäisimme hallitsijan haasteen suuruuden. Tietosanakirjan mukaan eläimet jakaantuvat seuraaviin ryhmiin: a) keisarille kuuluvat, b) balsamoidut, c) kesytetyt, d) siat, e) merenneidot, f) tarunomaiset, g) juoksukoirat, h) tässä luokitellut, i) ne jotka riehuvat kuin hullut, j) lukematomat, k) hienonhienolla kamelinkarvasiveltimellä piirretyt, l) ja niin edelleen, m) juuri saviruukun rikkoneet, ja n) etäältä karpästä muistuttavat. (Foucault 2010.)¹ Meidän käsityksemme eläinten luokituksesta on toisenlainen. Mutta jo Kiinan keisarin luokituksesta voidaan havaita, kuinka erilaiset intressit (esim. taloudellinen, nimeäminen, yleinen järjestys) ohjaavat terminologista vallankäyttöä ja kilpailua sanojen oikeista määritelmistä.

Puhe retoriikasta saa meidät usein kavahtamaan. Ajattelemme, että kyseessä on kielen kuorruttaminen kaunopuheisuudella, poliittisella jargonilla, tai jopa viheliäisillä tarkoitusperrillä. Tämä on hyvin ahdas käsitys eikä se vastaa kielen yleistä retorista luonnetta. Jokisen (2002b, 128) mukaan retorinen argumentaatio on kaiken kielenkäytön olennainen ominaisuus. ”Retorinen vakuuttaminen ei siis ole petollista ja pinnallista, vaan väistämätöntä ja järjellistä” (Jokinen 2002a, 47). Retorinen argumentointi on aina myös osittain ’kulttuurisen kieliopin sanelemaa’, osittain harkinnanvaraista, osittain tietoista, osittain tiedostamatonta (Summa 1989, 99). Argumentointipelin pelaaminen ei siten välttämättä ole tietoista taktikointia. Michael Billig (1987) onkin esittänyt, että retoriikkaa ei tulisi kaventaa kattamaan vain ilmeisen argumentoivaa tai eksplisiittisesti taivuttelevaa kommunikaatiota, vaan retoriikka tulisi nähdä laajemmin suostuttelevana piirteenä kaikissa niissä tavoissa, joissa ihmiset ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Retoriset keinot eivät ole mitään ’tyhjiä kuoria’, vaan kielenkäytön ja todellisuuden tuottamisen perustavanlaatuinen ominaisuus (Antaki 1994, 156).

Kun turvallisuutta analysoidaan ensi sijassa kielenkäyttönä, ei Kööpenhaminan koulukuntaa voi sivuuttaa ilman hyviä perusteluja. Käytän koulukunnan kehittämää turvallistamisteoriaa analyysityökaluna kuvatakseni ’symbolista politiikkaa’ sekä kielen käyttöä turvallisuuden ja turvattomuuden rakentamisessa. Kööpenhaminan koulukunnan mukaan turvallistamisella ymmärretään prosessia, jossa poliittiset toimijat siirtävät asioita tavanomaisen politiikan piiristä turvallisuusagendalle nimeämälle ne turvallisuuskysymyksiksi. Asioiden

nimeäminen turvallisuuskysymyksiksi tapahtuu poliittisen puheen eli 'puheaktin' kautta. Asioita nostetaan turvallisuusagendalle nimeämällä ne turvallisuusuhkiksi, mikä puolestaan oikeuttaa (ja suorastaan velvoittaa) valtioita turvautumaan kiireisiin ja pakottaviin *häätätilatoimenpiteisiin*, kuten salassapitoon, voimankäyttöön ja yksityisyyden suojan rajoituksiin. Vuoren (2011, 366) mukaan turvallistamispuhe voi palvella erilaisia poliittisia päämääriä. Asioiden turvallisuusagendalle nostamisen lisäksi turvallistamista käytetään pelotteen ja kontrollin välineenä sekä tulevien samoin kuin jo tapahtuneiden toimenpiteiden legitimointiperusteena.

Politiikan tutkijat ovat jo kauan sitten tiedostaneet kielen merkityksen politiikan teon välineenä. Kyösti Pekosen (1991) mukaan modernin politiikan tärkein "tekeminen" on kamppailua symbolisesta vallasta. Kysymys on terminologisesta vallankäytöstä, toisin sanoen siitä, kenen kielellä (termeillä ja määritelmillä) todellisuus määritetään. Siten ei ole sattumaa, että esimerkiksi Suomessa rajaturvallisuus on pyritty määrittämään vain rajavartiolaitoksen tehtäväksi ja rajaturvallisuus on toiminnassa ja asiakirjoissa laajennettu kattamaan koko rajavartiolaitoksen toiminnan. Rajavartiolaikiin (578/2005) kirjattu rajaturvallisuuden ylläpidon *legaalimääritelmä* on huomattavasti suppeampi eikä sisällä tällaisia tarkoituksia. (Heiskanen 2013.)

Vastaava esimerkki poliittisesti tarkoituksenmukaisesta kielenkäytöstä löytyy EU:n rajavalvonnan alalta. Rajavalvontaa koskevaa sääntelyä ollaan täydentämässä. Euroopan neuvosto ja parlamentti antoivat joulukuussa 2015 uuden säädösehdotuksen EU:n raja- ja merivartiojoukkojen perustamisesta (Euroopan Unioni 2015). Säädösehdotuksen tekee mielenkiintoiseksi se, että siinä ei puhuta rajaturvallisuudesta vaan sisäisestä turvallisuudesta (*internal security*) sekä siihen liittyvästä rajavalvonnasta (*border management*) ja maahanmuuton hallinnasta (*migration management*). Käytännössä rajaturvallisuusdiskurssit (*border security*) ovat kuitenkin vallitsevia EU:n rajavalvontavirasto Frontexin toiminnassa. Tämä ilmenee jo pikaisella perehtymisellä viraston www-sivuihin ja suorittamalla sieltä haut hakusanoilla 'border security' ja 'border management'.

Turvallisuusviranomaisten ohella myös tutkijat ovat olleet aktiivisia turvallisuuspuheen edistäjiä. Olen väitöstutkimukseni (Heiskanen 2013) tarkastellut muun muassa rajaturvallisuuskäsitteen käyttöä tutkimuksessa. Tarkasteluni osoitti, että eurooppalainen yhdennetty rajavalvonta (Integrated Border Management/IBM) on Suomessa käännetty systemaattisesti *yhdennetyksi rajaturvallisuudeksi*. Tämän havainnon tekee mielenkiintoiseksi se, että *management*-termin käyttöönotolla IBM:n yhteydessä pyrittiin nimenomaan korostamaan hallinnon normatiivista, hallinto-oikeudellista legitimitettä (Mitsilegas 2007). Myös monet tuoreet väitöstutkimukset turvallisuuden alalta

ovat pyrkineet edistämään turvallisuuskäsitteen laajentamista ja turvallistamiskäytäntöjen edistämistä. Max Janzonin (2014) mielestä rajaturvallisuuden ja sen oikean tason määrittely pitäisi jättää yksin rajaviranomaisille, joilla on syvin ymmärrys rajaturvallisuuden ilmiöstä. Minna Branders (2016) on väitöskirjassaan taas argumentoinut, kuinka Suomessa omaksuttu kokonaisturvallisuuden käsite on liian suppea ja sitä pitäisi laajentaa ’kokonaisvaltaisesti’, koska se edustaa ”holistista ja kaikenkattavaa orientaatiota” (emt. 16–17).

Epäonnistunut kokonaisturvallisuus

Turvallisuuden laajeneminen ja toisaalta sen yhä voimakkaampi sektoroituminen ovat tehneet turvallisuuden hallinnasta yhä haasteellisempaa. Koska turvallisuuden kovaan käsitteytymiseen kuuluu myös kyky pitää yllä tai palauttaa turvallisuus, on pyrkimys turvallisuuteen ja sen hallintaan ymmärrettävää ja tavallaan luontaista turvallisuuden olemukselle. Lisäksi tätä pyrkimystä leimaa kokonaisvaltaisuus, niin kuin monet tutkijat (Bajc 2011; de Lint 2011, Virta 2011a) ovat osoittaneet. Tästä lähtökohdasta on ymmärrettävää, että turvallisuuden pirstaloituminen on yritetty ottaa haltuun ja sellaiset käsitteet kuin *laaja turvallisuus* ja *kokonaisturvallisuus* ovat ilmaantuneet poliittiseen diskurssiin.

Jos asiaa tarkastellaan puhtaasti kielellisestä näkökulmasta, voidaan väittää että kokonaisturvallisuus on käsitteenä epäonnistunut. Kokonaisturvallisuus pohjautuu kokonaismaanpuolustuksen käsitteeseen. Se oli käsitteenä selkeä ja palveli hyvin tarkoitustaan muodostuen maanpuolustuksen yläkäsitteeksi. Sotilaallisen maanpuolustuksen ohella siihen kuului varautumisen ”ei-sotilaallinen” ulottuvuus, kuten huoltovarmuus, taloudellinen maanpuolustus, väestönsuojelu ja maanpuolustustiedotus. Käsitteen sisältö vakiintui käyttöön valtiolähtöisen ja -johtoisen varautumisen viitekehyksessä. Kun turvallisuusympäristö muuttui, tehtiin yksinkertainen kielellinen ”manööveri” ja kokonaismaanpuolustus korvattiin kokonaisturvallisuuden käsitteellä. Koska turvallisuus on huomattavasti laaja-alaisempi ja monisyisempi ilmiö kuin maanpuolustus, on uusi kokonaisturvallisuuden käsite hämärtänyt sekä kokonaismaanpuolustuksen että turvallisuuden käsitteellistä sisältöä. Kun eri alojen tutkijat ovat määritelleet sen vielä omista lähtökohdistaan, on kokonaisturvallisuuteen tarttunut vieraita ja osin ristiriitaisia elementtejä, minkä johdosta sen käyttö tieteellisenä käsitteenä on kyseenalaista ja hyödytöntä.

Kokonaisturvallisuuden ongelmat ovat samankaltaiset kuin *kokonaisarkkitehtuurin* ongelmat. Kokonaisarkkitehtuurilla ei ole mitään tekemistä arkkitehtuurin eli rakennustaiteen kanssa. Perinteisesti arkkitehtuurilla on ymmärretty taiteen ja tekniikan muotoa, jossa yhdyskuntia, rakennuksia ja niihin liittyviä

osia suunnitellaan useasta, jopa keskenään hyvin ristiriitaisesta näkökulmasta. Metaforana arkkitehtuuria on käytetty viittaamaan minkä tahansa systeemin rakenteeseen (esim. tietojärjestelmäarkkitehtuuri). Kokonaisarkkitehtuurin käsite on otettu käyttöön muun muassa julkishallinnossa, yritystoiminnassa ja johtamisessa. Julkisen hallinnon yhteinen kokonaisarkkitehtuuri (JHKA) on rakenne, jonka avulla koordinoidaan ja kehitetään hallinnon organisaatioiden ja palveluiden välistä yhteentoimivuutta. JHKA koostuu ylimmän tason arkkitehtuureista ja linjauksista sekä kohdealueiden (esim. puolustus ja ulkosuhteet, sisäinen turvallisuus) ja niiden osa-alueiden yhteisistä arkkitehtuureista. Liikkeenjohdon piirissä kokonaisarkkitehtuurilla tarkoitetaan taas strategista johtamismenetelmää, jonka avulla organisaation toimintaa kehitetään kokonaisuutena. Kokonaisarkkitehtuuri koostuu erilaisista elementeistä, kuten organisaatioyksiköistä, ihmisistä, toimintaprosesseista, tiedoista ja tietojärjestelmistä. Kokonaisarkkitehtuurista käytetään myös nimeä yritysarkkitehtuuri. Kokonaisarkkitehtuuri ei siten itsessään, *per se*, tarkoita mitään, vaan sen käsitteellinen sisältö määräytyy käyttökontekstin mukaan.

Sama pätee kokonaisturvallisuuteen, joka käsitteenä ei ole onnistunut vakiinnuttamaan asemaansa. Suomessa kokonaisturvallisuuden käsitettä on käytetty ensi sijassa yhteiskunnan varautumisen ja siihen liittyvien viranomaisjohtoisten toimien kontekstissa (Heusala 2011; Limnell 2009). Termi kokonaisturvallisuus virallistettiin Valtioneuvoston periaatepäätöksellä (VN 2012). Sen mukaan: ”Kokonaisturvallisuus on tavoitetilä, jossa valtion itsenäisyyteen, väestön elinmahdollisuuksiin ja muihin yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuvat uhkat ovat hallittavissa. Yhteiskunnan elintärkeät toiminnot turvataan viranomaisten, elinkeinoelämän sekä järjestöjen ja kansalaisten yhteistoimintana. Turvaamisen toimiin kuuluvat uhkiin varautuminen, häiriötilanteiden ja poikkeusolojen hallinta sekä niistä toipuminen.”

Politiikan ja hallinnon ohella käsitettä on käytetty Suomessa jonkin verran myös tutkimuksessa. On ymmärrettävää, että kokonaisturvallisuus on käsitteenä muotoutunut sisällöltään erilaiseksi, kun sitä on tarkasteltu yritysmaailman, kasvatuksen tai politiikan näkökulmista. Niinpä eri tutkijoiden määritelmät ovat poikenneet toisistaan, kun he ovat määritelleet kokonaisturvallisuuden omista tutkimuksellisista intresseistään (vrt. Kerko 2001; Mäkinen 2007; Branders 2016). Heusala (2011) on samaistanut kokonaisturvallisuuden ja laajan turvallisuuden (*comprehensive security*) keskenään. Tutkimuksen *’lingua franca’* (englanti) mukaan kokonaisturvallisuuden lähin kielellinen vastine on *’holistic security’*. Suomalaista kokonaisturvallisuuden käsitettä ei ole kuitenkaan sidottu *’holistic security’* tutkimusperinteeseen.

Minna Branders (2016) on väitöskirjassaan *”Kokonainen turvallisuus? Kokonaisturvallisuuden poliittinen kelpoisuus ja hallinnollinen toteutettavuus”*

tarkastellut Suomessa käyttöön otettua kokonaisturvallisuuden käsitettä. Branders myöntää, kuinka ”[k]okonaisturvallisuus edustaa turvallisuuden hankalaa käsitekenttää” (emt.33), joka on ”tieteellis-käsitteelliseltä identiteetiltään ohuehko sekä analyttisesti epäselvä (emt.16). Hän tarkastelee työssään erilaisia suomalaisia kokonaisturvallisuuden määritelmiä ja päätyy omaansa. Brandersin tutkimuksessa ”kokonaisturvallisuus ymmärretään julkiseksi politiikkatoimeksi, policyksi sekä metastrategiaksi. Se koostuu useista kokonaisturvallisuuteen liitettävistä strategioista, ohjelmista tai asiakirjoista.” (Emt.16). Brandersin mukaan kokonaisturvallisuutta luonnehtii kokonaisvaltaisuus. Se edustaa holistista ja kaiken kattavaa orientaatiota, joka antaa kuvan kaikkien tunnistettujen turvallisuussuhkien hallinnasta. Myös turvallisuuden jakamattomuus on yksi sen keskeisiä määrittäjiä (emt.17). Näistä lähtökohdista Branders päätyy esittämään työssään kymmentä toimenpidesuositusta, joiden avulla kokonaisturvallisuutta voidaan Suomessa parantaa.

Kuten edellä totesin, siirtyminen turvallisuudesta kokonaisturvallisuuteen on hämärtänyt entisestään turvallisuuden käsitteellistä sisältöä. Kokonaisturvallisuuden käsite on jo ontologisilta lähtökohdiltaan ristiriitainen. Miten kokonaisturvallisuus eroaa turvallisuudesta? Entä varautumiskokonaisturvallisuus kokonaisturvallisuudesta? Eikö maailmamme erilaisiin ”olioihin” kuulu jo arkikokemuksen valossa tietynlainen eheys, kokonaisuus tai täyteys? Onko meillä ’vaillinaisvapautta’ tai ’osademokratiaa’ vapauden ja demokratian ohella? Ja eikö nainen ole jo lähtökohtaisesti kokonainen ilman ’kokonaisnaisen’ käsitettä vaikka ajatus puolinaisesta saattaisi tuntua viehättävältä? Puhuminen kokonaisturvallisuudesta on yhtä mielekästä kuin puhuminen ”kokonaisu-elämästä” elämän sijaan. Sama ontologinen ristiriitaisuus koskee kokonaisturvallisuuden holistisuutta. Jos kokonaisturvallisuus on kaiken kattava orientaatio kattaen kaikkien tunnistettujen turvallisuussuhkien hallinnan, kuinka tällainen kokonaisvaltainen, kaikki itseensä sulkeva kokonaisturvallisuus voi vielä laajeta, niin kuin Branders (2016, 20) esittää? Niinpä yritykset pelastaa turvallisuuden määrittelyyn sisältyvät haasteet ’kokonaisturvallisuuden’ kaltaisin ratkaisuin ovat vain osoitus ”älyllisestä laiskuudesta” turvallisuuden haasteellisen määrittelyn edessä, kuten Baldwin (1997) on osuvasti kiteyttänyt.

Kokonaisturvallisuuskäsitteestä luopumista puoltaa myös käsitteen sisäiset, sen käsitehistoriaan liittyvät jännitteet. Kokonaisturvallisuus on otettu Suomessa käyttöön korvaamaan kokonaisuunpuolustuksen käsitettä. Kokonaisuunpuolustuksen juuret ovat militaristiset ja Suomessa käsitettä on käytetty ensi sijassa yhteiskunnan varautumisen ja siihen liittyvien viranomaisjohtojen toimien kontekstissa (Limnén 2009). Valtion suojaamisen kohteena ovat valtio, sen elintärkeät toiminnot sekä *väestö*. Inhimillinen turvallisuus ei sisälly valtioneuvoston määrittämään kokonaisturvallisuuteen (Yhteiskunnan

turvallisuusstrategia 2010). Niinpä monien tutkijoiden (Branders 2016; Heusala 2011; Pettman 2005) tulkintaa, joissa väestö sekä yksilölähtöinen inhimillinen turvallisuus samaistetaan keskenään, voidaan pitää kyseenalaisena. Väestö edustaa 'massaa', jonka turvallisuutta ei määritellä yksilö- vaan valtiokeskeisesti (Foucault 2010). Väestön ja inhimillisen turvallisuuden samaistamisen problemaattisuus käy selvästi ilmi sodan aikana. Valtion olemassaolon turvaaminen voi edellyttää yksilön uhraamista kokonaisuuden (väestö) eduksi. Tämä ajatus on täydellisessä ristiriidassa inhimillisen turvallisuuden perusoleutusten kanssa. Lisäksi Suomen valtiojohtoinen kokonaisturvallisuuskäsite edellyttää uhkilta *merkittävää haittaa tai vaaraa Suomelle ja sen väestölle* (VN 2012, 7). Yksittäisiin henkilöihin kohdistuvat uhkat, olivatpa ne miten suuria tahansa, tuskin koskaan voivat asettaa kyseenalaiseksi koko valtion tai sen väestön elinehtoja. Aberystwythin koulukunnan mukaan valtion turvallisuus ei välttämättä ole suorassa yhteydessä yksilön turvallisuuteen. Päinvastoin, valtiollinen suvereniteetti ja kansallinen turvallisuus voivat muodostua esteiksi yksilön turvallisuuden toteutumiselle. (Booth 2005; 2007.)

Tutkijan tehtävänä on määritellä käyttämänsä käsitteet. Määrittelytyön tarkoituksena on varmistaa, että tutkija puhuu samaa kieltä kohdeyleisönsä kanssa. Usein ilmiöstä kuin ilmiöstä löytyy lukuisia kilpailevia termejä ja määritelmiä. Valinta riippuu paitsi tutkijan tutkimustehtävästä, se kuvastaa myös tutkijan metodisia ratkaisuja ja hänen arvomaailmaansa. Irtaantuminen käsitteiden virallisista määritelmistä vaikeuttaa jaetun ymmärryksen muodostamista. Tutkimusmetodiikan näkökulmasta voidaan pohtia, kuinka hyvin Brandersin (2016) määrittämä kokonaisturvallisuus, joka irtoaa käsitehistoriastaan eikä sitoudu Valtioneuvoston viralliseen (poliittiseen) määritelmään, tarkastelee sitä ilmiötä, mihin hän väitöskirjallaan pyrki. Sama kritiikki voidaan kohdistaa kaikkiin niihin pyrkimyksiin, joissa laajan turvallisuuden, kokonaisturvallisuuden, globaalin turvallisuuden ja inhimillisen turvallisuuden väitetään samaistuvan keskenään. On totta, että ne kaikki tarkastelevat samaa ilmiötä (turvallisuus). Mutta kun otetaan huomioon käsitteiden konstruktiiviset ja käsitehistorialliset lähtökohdat, edellä mainittuihin käsitteisiin liittyvät uhkat, turvallisuuden kohteet sekä toimijat, ne kaikki poikkeavat ainakin osin toisistaan, koska tarkastelun kohde vaihtelee yksilöstä aina kansainväliseen järjestelmään saakka.

Tämä artikkelin kielitieteellisestä lähestymistavasta huolimatta uskallan kyseenalaistaa myös käsitteen 'kokonaisturvallisuus' käyttökelpoisuuden. Branders on asiaankuuluvasti raportoinut, kuinka turvallisuuden jatkuva laajentaminen edistää turvallisuuden sektoroitumista (Limnell 2009), niin kuin olemme saaneet huomata uuden vuosituhanen kynnyksellä? Eikö tämä tee turvallisuuden hallinnasta entistä haasteellisempaa, kun viranomaiset kampailevat resursseista ja valtareviireistään (Heiskanen 2013; Limnell 2009)?

Mielenkiintoiseksi Brandersin puheenvuoron tekee se, että vaikka hän tunnistaa hyvin kokonaisturvallisuuteen liittyvät käsiteanalyttiset (käsitteen epäselvyys, analyysikyvyn puute) ja poliittiset haasteet (esim. ohjauksettomuus, avoimuuden ja kommunikaation ohuus, yhteistyön puute, ilmiön kompleksisuudesta johtuva hallinnan vaikeus) hän esittää rohkeasti kokonaisturvallisuuden käsitteen laajentamista entisestään. Nähtäväksi jää, kuinka Brandersin peräänkuuluttama jaetun ymmärryksen varaan rakennettu muutos- ja kehitystrategia realisoituu tulevaisuudessa.

Turvuus – paluu turvallisuuden alkukotiin

Turvallisuuden holtiton laajentaminen on tehnyt turvallisuuden käsitteestä käyttökelvottoman. Turvallisuuden kriittiset koulukunnat ja suuntaukset ovat esittäneet turvallisuuden purkamista. Äärimmäisissä puheenvuoroissa on esitetty jopa turvallisuuden käsitteestä luopumista (Laitinen 1999). Olen tässä artikkelissa osoittanut lukuisten esimerkkien alulla, kuinka turvallisuus on kielellisestä kamppailua todellisuuden (turvallisuuden) 'oikeasta' määritelmästä. Tästä lähtökohdasta on ilmeistä, että puuttuminen turvallisuuden käsitteeseen ja sen määrittelyyn muuttaa myös itse turvallisuutta. On todennäköistä, että jos turvallisuus määritettäisiin esimerkiksi negatiivisen turvallisuuskäsityksen valossa huolettomuutena, turvallisuuden tarkastelussa kiinnitettäisiin enemmän huomiota niihin ei-toivottuihin seurauksiin, mitä turvallisuuden jatkuvat tehostamispyrkimykset tuovat väistämättä mukanaan. Mielenkiintoista olisi myös nähdä, mikä olisi turvallisuuden käsitteellinen sisältö, jos se olisi määriteltävy vapauden lähtökohdasta. Millaista olisi ”vapauspolitiikka” turvallisuuden kontekstissa?

Ensimmäiseksi meidän on syytä pohtia turvallisuuskäsitteen tarpeellisuutta ja hyödyllisyyttä. Kuten olen edellä raportoinut, turvallisuus on jatkuvan laajentamisen seurauksena käynyt käsitteenä niin monimerkitykseksi, että se on menettänyt kaiken analyttisen voimansa. Niinpä turvallisuuskäsitteestä ihmelääkkeenä aikamme mitä moninaisimpiin vitsauksiin on syytä luopua. Turvallisuuden jatkuvan laajentamisen sijaan meidän tulee palata turvan alkukotiin. Turvallisuuden hahmottaminen *huolettomuutena* (Laitinen 1999; Silvasti 2016), *turvallisena vapautena* (Boutellier 2005; Virta 2011b) tai tarpeiden sijaan *vapautena tarpeista* (Floyd 2007) turvallisuussuhkien korostamisen sijaan tuo mukanaan lukuisia etuja. Ensiksi se auttaa kohdistamaan huomion turvallisuuden perimmäiseen referenttiin, joka on aina yksilö (Brown 1992). Valtiot, maailmanjärjestys, yhteiskunnat ja yhteisöt eivät koe turvattomuutta kuin välillisesti edustamiensa yksilöiden kautta. Yksilön sijoittaminen tarkastelun

keskiöön edesauttaa turvallisuuden supistamista sen laajentamisen sijaan. Ajatus on saanut runsaasti kannatusta monissa inhimillistä turvallisuutta korostavissa lähestymistavoissa (*human security, gender security, vernacular security*).

Toiseksi siirtyminen huolettomuusparadigmaan auttaa asettamaan turvallisuuden 'järkevään' (ts. rationaaliseen tunneperäisen vastakohtana) kontekstiin ja suhteuttamaan turvallisuustoimenpiteet turvallisuusuhkia vastaavasti. Turvallisuuden äärimmäinen tavoittelu esimerkiksi terrorismin torjunnan nimissä on paitsi utopistista pyrkimystä täydelliseen turvallisuuteen, myös äärimmäisen kallista ja epätarkoituksenmukaista resurssien tuhlausta (Kessler & Daase 2008). Turvallisuutta arvioitaessa tulee huomiota kiinnittää turvallisuuden yhteiskunnallisiin vaikutuksiin. Tämä tarkoittaa sitä, että myös turvallisuuden parantamiseen tähtääviä toimia arvioidaan myös turvallisuuden *dysfunktioiden* eli mahdollisten ei-toivottujen seurausten näkökulmasta. Turvallisuuden tulee perustua toimien osoitettuun tehokkuuteen (*evidence-based policy*). Yhteiskunnallisten hyötyjen ja yksilöille koituvien haittojen (esim. tietosuoja, yksityisyys) tulee olla mielekkäässä suhteessa toisiinsa nähden. Suunniteltujen toimenpiteiden tehokkuudesta pitää olla tieteellistä näyttöä, jos toimenpiteet kohdistuvat vain marginaaliseen joukkoon potentiaalisia terroristeja, mutta seuraukset laajasti koko yhteiskuntaan. (Heiskanen 2013.)

Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisteorian mukaan puhuminen turvallisuudesta ja asioiden turvallistaminen siirtää asioita normaalin politiikan piiristä turvallisuusagendalle. Tämä nostaa asioiden poliittista painoarvoa ja oikeuttaa erityistoimenpiteet turvallisuuskysymysten ratkaisemiseksi. Turvallistaminen merkitsee yleensä yksilöiden toimintavapauden kaventumista valtion lisääntyvän sääntelyn ja kontrollin muodossa. Monet turvallisuustutkijat (esim. Laitinen 1999; Limnell 2009; Heiskanen 2013) ovatkin vaatineet turvallistamisen purkamista. Luopuminen turvallisuuden käsitteestä edesauttaa tässä kehityksessä, koska se palauttaa monet turvallisuuskysymykset käsittelyksi asiat takaisin tavanomaisen politiikan piiriin.

Turvallisuuden uutta määrittystä voidaan perustella myös kaikkien *dikotomioiden* hämärtymisellä. Sitä on pidetty yhtenä globalisaation seurauksista. Ilmiö on koskenut sellaisia ennen varsin selväpiirteisiä jakolinjoja kuten julkinen – yksityinen, kansallinen – kansainvälinen, valtiollinen – ei-valtiollinen, sotilas – siviili, poliisi – militaari ja rikos – sodankäynti (Aas 2008). Se on koskenut myös sosiaalisen todellisuuden peruskäsityksiä siitä, mikä on sisäpuoli/ulkopuoli, itse/toinen, keskusta/periferia (Jukarainen 1999). Rajan vetäminen sotilaan, (vapaus)taistelijan ja rikollisen (terroristin) samoin kuin sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden välille on käynyt haastavaksi. Osa tutkijoista on sitä

mieltä, että se on jopa mahdotonta. Voidaan sanoa, että turvallisuuskäsitteen laajeneminen on tehnyt turvallisuudesta käyttökelpoisen käsitteen turvallisuushallinnon näkökulmasta, koska se on hämärtänyt sotilas- ja siviiliasioiden samoin kuin sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden käsitteellisiä rajapintoja mahdollistaen näin viittaamisen vaikeasti määritettäviin uhkiin (Vuori 2011, 99).

Turvallisuuden purkaminen ja sen vapauttaminen historiallisesta painolastista edellyttää turvallisuuden uutta käsitteellistämistä. ”Uusi turvallisuus” on syytä määritellä ottaen huomioon, että *turvallisuuskäsitteellisyys* on turvallisuuden perustavaa laatua oleva ominaisuus. *Turv(allis)uus* on sekä turvallisuutta että turvattomuutta (Silvasti 2016). Hyusmansin (1998, 248) mukaan turvattomuus on turvallisuuden perusedellytys. Myös Kööpenhaminan koulukunta on kritiikissään kiinnittänyt huomiota nykyisen turvallisuuden vaihtoehtomuuteen. Buzan ym. (1998) ovat panneet huolestuneena merkille, kuinka turvallisuus- ja turvattomuusdiskurssissa ei ole ’normaalitilaa’ lainkaan. Turvallisuuden subjekti on aina uhattuna ja hänen suojaamisensa vaatii välittömiä toimenpiteitä. (Emt. 24.) Edellä esitetyt ajatukset ovat sukua Baldwinin (1997) ajatuksille turvallisuuden arvopohjasta. Baldwinin mukaan turvallisuutta ei tule koskaan pitää ensisijaisena arvona (*prime value*) tai ydinarvona (*core value*) vaan marginaalisena arvona (*marginal value*). Vain anarkioissa turvallisuudesta on tehty yhteiskunnan ”ylin hyvä” ja itse päämäärä (Waltz 1979, 126).

Turvallisuuden jatkuva laajentaminen on tehnyt nykyisestä turvallisuuden käsitteestä niin laajan ja ideologisesti värittyneen, että se ei kelpaa uuden turvallisuusymmärryksen perustaksi. Mahdolliset uudissanat kuten ’turvallisuuttomuus’, ’turvalliseettomuus’ tai ’turvallisuudettomuus’ ovat pitkiä ja vaikeasti taivutettavia. Uudesta termistä tulisi ilmetä turvallisuuden alkuperäinen idea, *turva*. Termi ”aturva” (tai *aturva*) sisältää kirjoitusasussaan turvan molemmat ääripäät (*turva*(llinen) ja *turvaton*), koska kreikan a-etuliite tarkoittaa vastakohtaa. Määritelmän mukaan ’aturva’ tarkoittaa siis turvatonta. Termi ’aturva’ ei ole ollut suomessa käytössä, joten se voisi vakiintua sekä turvallisuuden että turvattomuuden (*turvallisuuskäsitteellisyys*) sisältäväksi yleiskäsitteeksi (vrt. Wæver 1995, 56; Vuori 2011, 115–116). Mielestäni parempi termi uudelleen hahmotustavalle on *turvuus*. Se konnotoituu turvaan sekä turvallisuuteen että turvattomuuteen molemmille sanoille yhteisen ’uus’ -loppupäätteen ansiosta. *Turvuus* sanalla on myös positiivinen prosodia (merkitysaura). *Turvuus* on terminä yksinkertainen eikä sisällä historiallista painolastia, minkä johdosta se sopii uuden turvallisuusymmärryksen lähtökohdaksi.

Diskussio

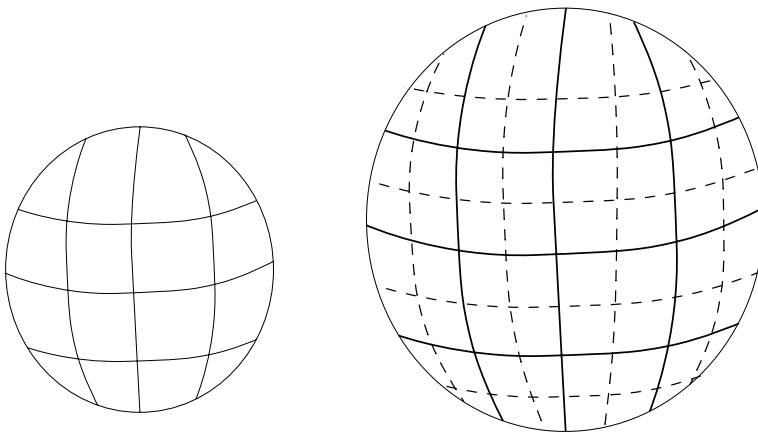
Olen tarkastellut tässä artikkelissa meille kaikille 'tuttua' turvallisuutta. Itse toiminnan sijaan tämän artikkelin painopiste on ollut turvallisuuden kielellisessä tarkastelussa. Koska turvallisuus ja sen käsitteellinen hahmottaminen ovat kietoutuneet yhteen kuin saman kolikon kääntöpuolet ikään, turvallisuuden käsitteellinen tarkastelu on samalla itse turvallisuuden tarkastelua. Tarkastelu lienee osoittanut käsitteen monimerkityksisyyden. Ei ole olemassa yhtä turvallisuutta, niiden määrä ei rajoitu edes lukuisiin turvallisuuksiin. Jef Huysmansin (1998, 230) mukaan periaatteessa ei ole mitään rajaa turvallisuuden erilaisille määritelmille. On helppo yhtyä Arnold Wolfersin (1952, 481) yli 60 vuoden takaiseen toteamukseen turvallisuudesta ”hämäränä symbolina”. Turvallisuuden hämäryyden kasvattaminen ei ole ollut pelkästään poliitikoiden etuoikeus. Yhtä lailla tutkijat ovat syllistyneet turvallisuuden käsitteelliseen hämärtämiseen. Ei siis ihme, että turvallisuudesta on tullut yksi akateemisen tutkimuksen (yli)käytetyimmistä termeistä, joka ei ainoastaan venytä turvallisuuden käsitteellisiä rajoja, vaan laventaa turvallisuutta melkein ilman mitään rajoja (Aas 2008, 14). Turvallisuudesta on tullut pikemminkin ideologinen kuin analyttinen käsite (Hietanen & Joenniemi 1982, 35–36), jonka hyödyllisyys etenkin tutkimuksessa on perustellusti kyseenalaistettu.

Turvallisuuskäsitteen alati lisääntynyt käyttö on herättänyt keskustelua käsitteen hyödyllisyydestä. Käsitettä on moitittu sekä sen sisällöllisestä kapeudesta (turvallisuuden ymmärtäminen valtiokeskeisesti) että sen sisällöllisestä laajentamisesta kaikille elämänalueille. Turvallisuus (ja turvallisuuden käsite) on laajennettu kansalaisten arjen turvallisuudesta kattamaan koko ihmiskunnan ja maapallon ”globaalin” turvallisuuden. Ikään kuin turvallisuus olisi yhä jotenkin vajavaista, osittaista tai kapea-alaista, turvallisuudesta on ryhdytty puhumaan ”laajan turvallisuuden”, ”kokonaisturvallisuuden” ja ”kokonaisen turvallisuuden” käsittein. Onneksi meidän ahdas, vain maapalloon rajoittunut planetaarinen turvallisuuskäsityksemme voi tarvittaessa laajeta aurinkokuntaan. Miksi emme samalla laajenta sitä koko Linnunrataa koskeväksi *galaktiseksi turvallisuudeksi* tai koko maailmankaikkeutta koskeväksi *kosmiseksi turvallisuudeksi*?² Laajan kontekstin merkitystä voidaan entisestään korostaa turvallisuuden totaalisuutta kuvaavalla lisämääreellä. Miltä kuulostaisi ”holistinen kosminen turvallisuus”? Myös uhka-arvio pitäisi päivittää kattamaan meille tuntemattomat elämän muodot, uudet sivilisaatiot, ufot ja vieraan älyn, vain joitakin mainitakseni.

Ironia sikseen. Aivan ensimmäiseksi meidän on syytä pohtia, mistä nykyinen ”turvallisuushysteria” sekä pyrkimys äärimmäiseen turvallisuuden tavoitteluun johtuu? Ilmiön yhtenä katalyysaattorina voidaan pitää kylmän sodan

päättymistä. Entisten vastakkainasettelujen purkautuessa tarpeettoman suu-
relle turvallisuuskompleksille piti löytää uusia tehtäviä (Lipschutz 1995a, 6;
1995b, 217–219; Waver 1995, 62; Heusala 2011, 98; Virta 2013). Tämä lienee
osaltaan vaikuttanut siihen paradoksaaliseen tilanteeseen, jossa sotilaallisten
turvallisuusuhkien väheneminen johti turvallisuuden muiden sektoreiden ’mi-
litarisoitumiseen’. Se sai uutta pontta Yhdysvaltoihin syyskuussa 2001 tehtyjen
terrori-iskujen seurauksena. Alkoi ”pitkä sota” terrorismia vastaan. Suhtautu-
minen turvallisuuteen nousi poliittiseksi prioriteetiksi. Turvallistamisen seu-
rauksena länsimaita uhkaavat riskit, vaarat, uhat, pelot ja epävarmuudet moni-
kertaistuivat. Jokainen uusi terroriteko toimi evidenssinä taistelun jatkamisen
tärkeystä (Bigo 2006). Turvallisuuspaniikki levisi ”bunkkeriyhteiskuntaan”
(Kroker 2008) ja ”vankilavaltilioon” (Sorkin 2008), kun inhimilliseen toimin-
taan jo lähtökohtaisesti sisältyvä epävarmuus (*conditio humana*) kiistettiin.
Teknologia, tiede, politiikka, hallinto ja muut yhteiskunnan alat valjastettiin
riskinhallinnan, ennakoinnin, varautumisen, valmiussuunnittelun, resiliens-
sin ja muiden vastaavien tekniikoiden avulla tulevaisuuden haltuun ottoon.
Rasmussenin (2004) mukaan tavasta, jolla me yritimme ratkoa ongelmia, tuli
turvallisuuden teema ja itse ongelma.

Turvallisuuden jatkuva laajentaminen voidaan tulkita yhdeksi ’postmoder-
nin’ luontaiseksi seuraukseksi. Tietomme eri ilmiöistä kasvaa ennen näkemä-
töntä vauhtia. Tämän seurauksena voimme pureutua yhä syvemmälle olemassa
oleviin ilmiöihin ja tehdä niistä entistä tarkempia analyysyjä. Tässä artikkelissa
turvallisuuden globalisoituminen – *palloistuminen* – on käännetty heuristisek-
si, symboliseksi oivallukseksi kuvan 3 havainnollistamalla tavalla.

Kuva 3. Turvallisuuden palloistuminen.

Tietomme turvallisuudesta lisääntyy koko ajan. Tätä voidaan verrata alati laajenevaan palloon. Pallon pituus- ja leveysasteet eivät muutu, vaikka pallon tilavuus kasvaa. Sen sijaan 'sijaintitiedon' (turvallisuuden) tarkkuutta voidaan koko ajan kasvattaa (vrt. GPS). Niinpä voisi ajatella, että uudet turvallisuuskäsitykset ovat entistä kapea-alaisempia ja tarkkarajaisempia aikaisempiin käsitteisiin verrattuna. Pallon tilavuuden (pinnan kaarevuuden) muutosta voidaan verrata ilmiön ja sen ympäristön väliseen vuorovaikutussuhteeseen. Ympäristön muuttuessa myös itse ilmiö (turvallisuus) muuttuu, vaikka pysyykin lähtökohdiltaan samankaltaisena (pinnan kaarevuus säilyy samansuuntaisena). Pallovertaus on havainnollinen myös turvallisuuteen vaikuttavien tekijöiden osalta. Pallon piiri (kehä) voidaan laskea kaavasta $2\pi r$. Kaavassa on sekä vakioita (π (pii) $\sim 3,14$) että muuttujia (r = ympyrän säde). Vakioit kuvaavat turvallisuuskäsitteen ominaispiirteinä (olotila, ominaisuudet, toiminta) ja muuttujat turvallisuuden muuttuvia tekijöitä (esim. turvallisuuden toimialat, sektorit, toimijat). Jokaisesta turvallisuuskäsityksestä voidaan siten paikantaa sekä turvallisuuskäsitteen ominaispiirteet että sen kontekstuaalisesti määräytyvät sektorit/toimialat ja toimijat.

Turvallisuuskäsitteen alati lisääntynyt käyttö on herättänyt keskustelua käsitteen hyödyllisyydestä. Niin kuin olen osoittanut, käsitettä on moitittu sekä sen sisällöllisestä kapeudesta (turvallisuuden ymmärtäminen valtiokeskeisesti) että sen sisällöllisestä laajentamisesta kaikille elämänalueille osaksi ihmisten jokapäiväistä arjen turvallisuutta. Turvallisuuden monikasvoisuus on johtanut lisääntyvään kilpailuun turvallisuuden oikeasta määritelmästä. Turvallisuuden määrittely vaikuttaa nimittäin ratkaisevasti siihen, kuinka yhteiskunnalliset resurssit jaetaan (Lipschutz 1995a; Waver 1995; Williams 1997; Dunn 2006; Limnell 2009). Tämä ruokkii asioiden tarkastelua turvallisuuskysymyksinä ja niiden 'ylipolitisoitumista'. Ei siis ihme, että monet turvallisuustutkijat (et. Kööpenhaminan koulukunta) ovat esittäneet turvallistamisen purkamista (Limnell 2009; Virta 2011ab), jopa turvallisuuskäsitteestä luopumista (Laitinen 1999, 113). Yksi vaihtoehto turvallisuuden poliittisuuden purkamiseksi on turvallisuuden ymmärtäminen *pehmeänä, positiivisena* asiana (Heiskanen 2013, 208). Turvallisuuden hahmottaminen huolettomuusparadigman kautta *turvuutena*, voi toimia suunnan näyttäjänä uudelle turvallisuusajattelulle. Se sallii inhimilliseen toimintaan sisältyvät tavanomaiset riskit osana ihmisten jokapäiväistä elämää. Sen sijaan pyrkimys riskien minimointiin synnyttää pikemminkin uusia riskejä, mikä pahentaa turvallisuusedilemmaa.

Tämä avaus ei ole suinkaan uusi. Monet tutkijat ovat peräänkuuluttaneet huomion kiinnittämistä turvallisuuden vaikutuksiin. Tästä näkökulmasta turvallisuutta on tutkittu erittäin vähän. Jos kokonaisturvallisuuden kaltaiset "käsitehirviöt" jäävät elämään (niin kuin luultavaa on), käsitteen toivoisi

laajenevan turvallisuuden kokonaisvaltaisen arvioinnin suuntaan. Turvallisuuden arvioinnissa huomiota tulee kiinnittää myönteisten *seurausten* ohella myös turvallisuuden *dysfunktioihin*, ei-toivottuihin sivuvaikutuksiin. Turvallisuus on yhteiskunnallisten resurssien käytön näkökulmasta nollasummapeliä. Panostaminen turvallisuuteen merkitsee lähtökohtaisesti voimavarojen vähentämistä yhteiskunnan muilta sektoreilta (esim. koulutus, terveydenhoito). Kyseessä on siten arvovalinta, josta tulee käydä yhteiskunnallista keskustelua. Tärkeää on pohtia, mistä olemme valmiit luopumaan, jos haluamme lisätä turvallisuutta (Ullman 1983; Baldwin 1997).

Koskaan aikaisemmin emme ole eläneet yhtä turvallisessa maailmassa. Koskaan aikaisemmin emme ole pelänneet turvallisuutemme puolesta yhtä paljon kuin nyt. Tässä paradoksaalisessa tilanteessa tarvitsemme uutta ymmärrystä. Meidän on syytä palata *turvuu*den alkulähteille. Riskit ovat osa luontainen osa ihmisen elämää. Turvallisuuden tavoittelusta ei saa muodostua suurempaa ongelmaa kuin meitä ympäröivistä uhkista. Jos, ja kun, me joudumme tekemään valinnan kahden pahan välillä, valittakoon *toinen*. Lienee parempi, että uhkat realisoituvat pelätyn toisen (*other*) taholta kuin että omat koirat purivat!

Viitteet

- 1 Tämä luokittelu on todennäköisesti fiktiivinen. Se on peräisin Jorge Luis Borgesin vuonna 1942 julkaistusta tekstistä *El idioma analítico de John Wilkins* (The Analytical Language of John Wilkins). Myös Foucault tuo *Sanat ja asiat* -teoksessa esiin, että luokittelu on Borgesin sepittämiä. Borges tosin väittää viittaavansa erääseen vanhaan kiinalaiseen ensyklopediaan (*Celestial Emporium of Benevolent Knowledge*), mutta on epävarmaa, missä määrin hänen esittämänsä taksonomia todella pohjaa siihen.
- 2 Termi ”kosminen turvallisuus” ei ole tuulesta temmattu. Esimerkiksi NATO:n käyttämässä tietoturvaluokituksessa taso *cosmic top secret* (CTS) edustaa ylintä tietoturvasoaa. Maailmassa on myös kosmisia turvallisuusyrityksiä. Esimerkiksi *Cosmic Security Solutions* valmistaa erilaisia turvateknologioita valaisimista ja paineventtiileistä ovi-puhelin- ja kamerajärjestelmiin.

Lähteet

- Aas, Katja Franko (2008). Globalization -implications and challenges for security research. Teoksessa J. Peter Burgess & David Rodin (toim.), *The Role of Law, Ethics and Justice in Security Practices*. Oslo: International Peace Research Institute (PRIO), 12–14.
- Airaksinen, Timo (2011). Turvallisuuden ja sodan etiikasta. Teoksessa J. Tuominen (toim.), *Nuoret, arvot ja maanpuolustus*. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Antaki, Charles (1994). *Explaining and Arguing. The Social Organization of Accounts*. London: Sage.

- Bajc, Vida (2011). Introduction. Teoksessa V. Bajc & W. de Lint (toim.), *Security and Everyday Life*. London & New York: Routledge, 1–28.
- Baldwin, David (1997). The concept of security. *Review of International Studies* 23(1), 5–26.
- Bigo, Didier (2006). Liberty, whose Liberty? The Hague Programme and the Conception of Freedom. Teoksessa T. Balzacq & S. Carrera (toim.), *Security Versus Freedom: A Challenge for Europe's Future*. Aldershot: Ashgate, 35–44.
- Billig, Michael (1987). *Arguing and Thinking. A Rhetorical Approach to Social Psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Booth, Ken (2005). *Critical Security Studies and World Politics*. Boulder: Lynne Rienner.
- Booth, Ken (2007). *Theory of World Security*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Boutellier, Hans (2005). *The Safety Utopia*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Branders, Minna (2). *Kokonainen turvallisuus? Kokonaisturvallisuuden poliittinen kelpoisuus ja hallinnollinen toteutettavuus*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Brauch, Hans Günter (2008). Introduction: Globalization and Environmental Challenges. Reconceptualizing Security in the 21st Century. Teoksessa H.G. Bauch, Ú.O. Spring, C. Mesjasz, J. Grin, P. Dunay, N.C. Behera, B. Chourou, P. Kameri-Mbote & P.H. Liotta (toim.), *Globalization and Environmental Challenges. Reconceptualizing Security in the 21st Century*, Vol. 3, Berlin: Springer & New York: Heidelberg, 27–43.
- Brown, Chris (1992). *International Relations Theory: The Normative Approaches*. London: Harvester Wheatsheaf.
- Burgess, Peter (2009). There is No European Security, Only European Securities. *Cooperation and Conflict*, 44(3), 309–328.
- Burgess, Peter (toim.) (2012). *The Routledge Handbook of New Security Studies*. London & New York: Routledge.
- Buzan, Barry (1984). Peace, Power and Security: Contending Concepts in the Study of International Relations. *Journal of Peace Research*, 21, 109–125.
- Buzan, Barry (1991). *People, States and Fear. An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. Worchester: Harvester Wheatsheaf.
- Buzan, Barry, Ole Waver & Jaap de Wilde (1998). *Security: A New Framework for Analysis*. London: Lynne Rienner Publishers.
- Carroll, Lewis (1974). *Liisan seikkailut ihmemaassa. Liisan seikkailut peilimaailmassa*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Cavelty, Myriam, Mereile Kaufmann & Kristian Kristensen (2015). Resilience and (in)security: Practices, subjects, temporalities. *Security Dialogue*, 46(1), 3–14.
- Cerutti, Furio (2007). *Global Challenges for Leviathan. A Political Philosophy of Nuclear Weapons and Global Warming*. Lanham: Rowman & Littlefield & New York: Boulder.
- Chilton, Paul (1996). The Meaning of Security. Teoksessa F.A. Beer & R. Hariman (toim.), *Post-Realism: The Rhetorical Turn in International Relations*. East Lansing: Michigan State University Press.
- Coaffee, Jon & David Wood (2006). Security is Coming Home: Rethinking Scale and Constructing Resilience in the Global Urban Response to Terrorist Risk. *International Relations*, 20(4), 503–517.
- Collins, Alan (2012). *Contemporary Security Studies*. 3. painos. Oxford: Oxford University Press.
- Connolly, William (1983). *The Terms of Political Discourse*. Princeton: Princeton University Press.
- Cruse, Alan (1986). *Lexical Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- de Lint, Willem (2011). Conclusion: Security and Everyday Life. Teoksessa V. Bajc & W. de Lint (toim.), *Security and Everyday Life*. New York & London. Routledge, 258–269.

- der Derian, James (1995). The value of Security: Hobbes, Marx, Nietzsche and Baudrillard. Teoksessa R.D. Lipschutz (toim.), *On security*. New York: Columbia University Press, 24–45.
- Dunn, Myriam (2006). *Cyber-Threats and Countermeasures: The Threat Politics Behind Efforts to Secure the Information Age*. Zurich: Universität Zurich.
- Edelman, Murray (1972). *The Symbolic Uses of Politics*. Urbana: University of Illinois Press.
- Elmer, Greg & Andy Opel (2006). Pre-empting panoptic surveillance: surviving the inevitable war on terror. Teoksessa D. Lyon (toim.), *Theorizing Surveillance. The panopticon and beyond*. Portland, Oregon: Willan Publishing, 139–159.
- Euroopan Unioni (2006). Schengenin rajasaennosto (EY) N:o 562/2006.
- Euroopan Unioni (2015). Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the European Border and Coast Guard and repealing Regulation (EC) No 2007/2004, Regulation (EC) No 863/2007 and Council Decision 2005/267/EC (Strasbourg, 15.12.2015 COM(2015) 671 final 2015/0310 (COD)).
- Floyd, Rita (2007). Human Security and the Copenhagen School’s Securitization Approach: Conceptualizing Human Security as a Securitizing Move. *Human Security Journal*, 5(Winter), 38–49.
- Foucault, Michel (2010). *Sanat ja asiat*. Helsinki: Gaudeamus.
- Gallie, William (1962). Essentially Contested Concepts. Teoksessa M. Black (toim.), *The Importance of Language*. New Jersey: Englewood Cliffs, 121–146.
- Genosko, Gary & Scott Thompson (2006). Tense theory: the temporalities of surveillance. Teoksessa D. Lyon (toim.), *Theorizing Surveillance. The panopticon and beyond*. Portland, Oregon: Willan Publishing, 123–138.
- Gill, Martin (toim.) (2014). *The Handbook of Security*. 2. painos. Hampshire & New York: Palgrave MacMillan.
- Goold, Benjamin, Ian Loader & Angelica Thumala (2010). Consuming security? Tools for a sociology of security consumption. *Theoretical Criminology*, 14(1), 3–30.
- Guild, Elshpeth (2007). Citizens Without a Constitution, Borders Without a State: EU Free Movement of Persons. Teoksessa A. Baldaccini, E. Guild & H. Toner (toim.), *Whose Freedom, Security and Justice?* Oxford & Portland Oregon: Hart Publishing, 25–55.
- Heinonen, Veikko (2011). *Suomalaisen turvallisuuspolitiikan tila. Suomalaisen 2000-luvun alun turvallisuuspoliittisen debatin kasiteanalyttinen tarkastelu*. Jyväskylä: Jyvaskylan yliopisto.
- Heiskanen, Markus (2013). *Rajakeisarin uudet (v)aatteet. Kasiteanalyysi rajaturvallisuudesta*. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Heiskanen, Markus (2014). Border Games: From Duel to Russian Roulette at the Border. Teoksessa E. Vallet (toim.), *Borders, Fences and Walls. State of Insecurity?* Dorchester: Ashgate, 67–83.
- Heng, Yee & Ken McDonagh (2011). After the War on Terror: Regulatory States, Risk Bureaucracies and the Risk-Based Governance of Terror. *International Relations*, 25(3), 313–329.
- Heusala, Anna-Liisa (2011). Kokonaisturvallisuus ja inhimillinen turvallisuus yhteiskuntatieteellisessa tutkimuksessa. Teoksessa *Tiede ja Ase*, n:o 69, Helsinki: Hakapaino Oy, 96–111.
- Hietanen, Aki & Pertti Joenniemi (1982). Varustelu, kieli ja maailmankuva; puolustusrevisionin ja parlamentaaristen puolustuskomiteoiden mietintojen tarkastelua. *Rauhaan tutkien*, 11(1), 18–44.
- Huysmans, Jef (1998). Security! What Do You Mean? From Concept to Thick Signifier. *European Journal of International Relations*, 4(2), 226–255.

- Hönke, Jana & Markus-Michael Müller (2012). Governing (in)security in a postcolonial world: Transnational entanglements and the worldliness of 'local' practice. *Security Dialogue*, 43(5), 383–401.
- Jantunen, Jarmo Harri (2004). *Synonymia ja käännösuomi. Korpusnäkökulma samamerkityksisyyden kontekstuaalisuuteen ja käännöskielen leksikaaliin erityispiirteisiin*. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Janzon, Max (2014). *Realizing Border Security Culture in Finland (and Europe)*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Jarvis, Lee & Michael Lister (2013). Vernacular Securities and Their Study: A Qualitative Analysis and Research Agenda. *International Relations*, 27(2), 158–179.
- Jokinen, Arja (2002a). Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Jyväskylä: Vastapaino, 37–53.
- Jokinen, Arja (2002b). Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Jyväskylä: Vastapaino, 126–159.
- Jukarainen, Pirjo (1999). Borders Change – So Do Space, Identity, and Community. Teoksessa H. Eskelinen, I. Liikanen & J. Oksa (toim.), *Curtains of Iron and Gold. Reconstructing Borders and Scales of Interaction*. USA: Ashgate; Singapore: Aldershot & Sydney: Brookfield, 57–72.
- Kahan, Dan & Donald Braman (2006). Cultural Cognition and Public Policy. *Yale Law and Policy Review*, Vol. 24. http://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1102&context=fss_papers
- Kerko, Pertti. (2001). *Turvallisuusjohtaminen*. Aavarantasarja no. 49. Porvoo: PS-kustannus.
- Kessler, Oliver & Christopher Daase (2008). From Insecurity to Uncertainty: Risk and the Paradox of Security Politics. *Alternatives*, 33(2), 211–232.
- Kolodziej, Edward (2005). *Security and International Relations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Koselleck, Reinhart (2004) [1985]. *Futures Past [Vergangene Zukunft]*. Keith Triben käännös. Columbia University Press.
- Krahmann, Elke (2008). Security: Collective Good or Commodity? *European Journal of International Relations*, 14(3), 379–404.
- Kroker, Arthur (2008). The New Biometric State. Teoksessa P. Burgess & D. Rodin (toim.), *The Role of Law, Ethics and Justice in Security Practices*. Oslo: International Peace Research Institute, 26–27.
- Kuiri, Kaija (2004). *Semantiikan peruskurssi. Luennot ja harjoitukset*. 2. painos. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Kuukkanen, Jouni-Matti (2006). Minkä historiaa käsitehistoria on?. *Ennen ja nyt – historian tietosanomat*. Numero 1/2006. (http://www.ennenjanyt.net/2006_1/referee/kuukkanen.html/ 30.11.2012.
- Laitinen, Kari (1999). *Turvallisuuden todellisuus ja problematiikka, tulkintoja uusista turvallisuuksista kylmän sodan jälkeen*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Laitinen, Kari (2010). Turvallistamisella turvallisuutta? Teoksessa K. Nuotio & L. Malkki (toim.), *Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden Eurooppa*. Helsinki: Yliopistopaino, 273–283.
- Leese, Mathias (2015). Governing airport security between the market and the public good. *Criminology and Criminal Justice*, September, 1–18.
- Limnell, Jarmo (2009). *Suomen uhkakuva politiikka 2000-luvun alussa*. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.

- Lipschutz, Ronnie (1995a). On Security. Teoksessa *On Security* (toim.) R. Lipschutz. New York: Columbia University Press, 1–23.
- Lipschutz, Ronnie (1995b). Negotiating the Boundaries of Difference and Security at Millenium's End. Teoksessa R. Lipschutz (ed.), *On security*. New York: Columbia University Press, 211–228.
- Maamies, Sari (1998). Ajanlaskun alku: eaa. ja jaa. *Kielikello* 4/1998.
- Mitsilegas, Valsamis (2007). Border Security in the European Union: Towards Centralised Controls and Maximum Surveillance. Teoksessa A. Baldaccini, E. Guild & H. Toner (toim.), *Whose Freedom, Security and Justice?* Oxford & Portland Oregon: Hart Publishing, 359–394.
- Mäkinen, Kalevi (2007). *Organisaation strateginen kokonaisturvallisuus*. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Palonen, Ulla (2010). *Turvallisuusympäristön muutos diskurssina*. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 90/2010. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Partington, Alan (1998). *Patterns and Meanings. Using Corpora for English Language Research and Teaching*. Amsterdam: Benjamins.
- Pekonen, Kyösti (1991). *Symbolinen modernissa politiikassa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Pettman, Ralph (2005). Human Security as Global Security: Reconceptualising Strategic Studies. *Cambridge Review of International Affairs* 18(1), 137–150.
- Putnam, Hilary (1997). Merkityksen merkitys. Teoksessa P. Raatikainen (toim.), *Ajattelu, kieli, merkitys. Analyttisen filosofian avainkirjoituksia*. Tampere: Gaudeamus, 359–414.
- Rantapelkonen, Jari (2000). *Konfliktin, konfliktinhallinnan ja turvallisuuden käsitteet kylmän sodan päättymisen jälkeen*. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Rasmussen, Mikkel (2004). It Sounds Like a Riddle: Security Studies, the War on Terror and Risk. *Millenium: Journal of International Studies*, 33(2), 381–395.
- Rosenau, James (1990). *Turbulence in World Politics: A Theory of Change and Continuity*. Princeton: Princeton University Press.
- Seppänen, Lauri (1997). Kieli ja valta. Teoksessa M. Mälkiä & J. Stenvall (toim.), *Kielen vallassa. Näkökulmia politiikan, uskonnon ja julkishallinnon kieleen*. Tampere: Tampere University Press, 51–59.
- Silvasti, Markus (2016). Yltiöturvallistamisesta turvuuteen. *Sosiologia*, 53(1), 64–72.
- Slovic, Paul (2000). *The Perception of Risk*. London: Earthscan.
- Smith, Graham (2005). Into Cerberus' lair: Bringing the idea of security to light. *The British Journal of Politics & International Relations*, 7(4), 485–507.
- Sorkin, Michael (2008). Introduction: the fear factor. Teoksessa M. Sorkin (toim.), *Indefensible Space: The Architecture of the National Insecurity State*. New York: Routledge, vii–xvii.
- Stern, Maria (2006). 'We' the Subject: The Power and Failure of (In)Security. *Security Dialogue*, 37(2), 187–205.
- Sunstein, Cass (2007). *Worst Case Scenarios*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Summa, Hilikka (1989). *Hyvinvointipolitiikka ja suunnitteluretoriikka: Tapaus asuntopolitiikka*. Espoo: Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskus.
- Ullman, Richard (1983). Redefining Security. *International Security*, 8(1), 129–153.
- Valtioneuvosto (2010). Yhteiskunnan turvallisuusstrategia. Valtioneuvoston periaatepäätös 16.12.2010.
- Valtioneuvosto (2012). Valtioneuvoston periaatepäätös kokonaisturvallisuudesta 5.12.2012. http://www.defmin.fi/files/3023/Periaatepaatos_kokonaisturvallisuudesta_2012_fi.pdf

- Valverde, Mariana (2011). Questions of security: A framework for research. *Theoretical Criminology*, 15(1), 3–22.
- Virta, Sirpa (2006). ”Security” -hakusana teoksessa E. McLaughlin & J. Muncie (toim.), *The SAGE Dictionary of Criminology*. London: Sage, 371–373.
- Virta, Sirpa (2011a). Turvallisuuden tutkimus. Tieteenalat ja monitieteisyyden lähtökohtia. *Tiede ja Ase*, 69, 112–126.
- Virta, Sirpa (2011b). Re/Building the European Union. Governing through Counterterrorism. Teoksessa V. Bajc & W. de Lint (toim.), *Security and Everyday Life*. New York & London: Routledge, 185–211.
- Virta, Sirpa (2013). Governing urban security in Finland: Towards the ‘European model’. *European Journal of Criminology*, 10(3), 326–340.
- Vuori, Juha (2011). *How to do Security with Words. A Grammar of Securitisation in the People’s Republic of China*. Turku: Turun yliopisto.
- Waltz, Kenneth (1979). *Theory of International Politics*. MA, Reading: Addison Wesley Publishing Company.
- Wæver, Ole (1995). Securitization and Desecuritization. Teoksessa *On Security* (toim.) Ronnie D. Lipschutz. New York: Columbia University Press, 46–86.
- Weber, Cynthia & Mark Lacy (2012). ”Designing Security.” Teoksessa *The Routledge Handbook of New Security Studies* (toim.), J. Peter Burgess. London & New York: Routledge, 240–252.
- Wendt, Alexander (1992). Anarchy Is What States Make of It: The Social Construction of Power Politics. *International Organization*, 42(2), 391–425.
- Wendt, Alexander (1999). *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wiberg, Hakan (1987). The security of small nations: Challenges and defences. *Journal of Peace Research*, 24(4), 339–363.
- Williams, Michael (1997). The Institutions of Security: Elements of a Theory of Security Organizations. *Cooperation and Conflict*, 32(3), 287–307.
- Williams, Michael (2008). (In)Security Studies, Reflexive Modernization and the Risk Society. *Cooperation and Conflict*, 43(1), 57–79.
- Williams, Paul (2013). *Security Studies: An Introduction*. 2. painos. London & New York: Routledge.
- Wittgenstein, Ludwig (1999). *Filosofisia tutkimuksia*. 2. painos. Juva: WSOY.
- Wolfers, Arnold (1952). ‘National Security’ as an Ambiguous Symbol. *Political Science Quarterly*, 67(4), 481–502.
- Wolff, Sarah (2008). Border management in the Mediterranean: Internal, external and ethical challenges. *Cambridge Review of International Affairs*, 21(2), 253–271.
- Zaccardelli, Giuliano (2004). *Speech-Cooperation and Coordination in the New Security Environment*. Ottawa: Department of National Defence Network Enabled Operations.
- Zedner, Lucia (2009). *Security*. London & New York: Routledge.